

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstgevend doel

Versijnt elke zondag

Abonnementsprijs: 500 fr. per jaar

Postcheckrekening Nr 3185.22

Beheer en Redactie: Mr. René VICTOR, Justitiestraat, 21, Antwerpen

DE RECHTSPOSITIE VAN DE ENGELSE „CIVIL SERVANT”

I. Inleidende begrippen.

De « civil servant » is in Engeland de staatsambtenaar die deel uitmaakt van de « civil service », d.i. het geheel van de ambtenaren die ten dienste staan van de Kroon.

1. De « civil service »

In meer dan één opzicht is de « civil service » één van de meest merkwaardige Engelse instellingen, schrijft terecht de zeer subtiële constitutionalist sir Ivor Jennings (1); ... één van de instellingen — voegt een ander auteur daaraan toe — die in het buitenland het meest benijd worden (2). Het is ons opzet niet van deze inderdaad zeer merkwaardige instelling een overzicht te geven: over de huidige organisatie van de « civil service », over zijn evolutie van het nepotische « spoils-system » naar de grootste apolitieke integriteit van vandaag, bestaan uitstekende algemene werken en monografieën, waarnaar we slechts kunnen verwijzen (3). Merken we enkel terloops op dat de heer Camu, Belgisch Koninklijk Commissaris voor de administratieve hervorming, destijds het Engels stelsel als voorbeeld stelde (4).

Waarom « CIVIL service » ? Omdat de « civil servant » een burger is, die ten dienste staat van de Kroon, in tegenstelling met de militairen. Vergeten we niet dat we in Engeland zijn en dat, op grond van de traditie, een onderscheid wordt gemaakt tussen « Her Majesty's civil Establishments » en « Her Majesty's naval, military and air force Establishments » (5). Bepaalde auteurs hebben het ook over de « PUBLIC service » (6); hier wordt dan bedoeld het ambtenaarschap in het algemeen zonder specifieke verwijzing naar Engeland, ofwel alle Engelse ambtenaren, ook zij die geen deel uitmaken van de « civil service » maar tewerkgesteld zijn door de lokale overheden of door andere publiek-rechtelijke organismen.

2. Ten dienste van de Kroon.

A. De Postmaster-General, die de rang van minister heeft, en de telefoonmechaniker zijn op een gelijke

wijze ten dienste van de Kroon, — aldus luidt een rechterlijke beslissing van 1906 (7). Op juridisch gebied bestaat er, wat betreft hun resp. verhouding t.o.v. de Kroon, geen verschil tussen de « civil servant » en de minister: beiden staan ten dienste van de Kroon (8); wat meer is: de « civil servants » staan in rechte de één niet ten dienste van de andere noch ten dienste van de minister (9).

Deze opvatting wortelt in de geschiedenis: oorspronkelijk bestond er geen onderscheid tussen de minister en de (hogere) ambtenaar; ze stonden beiden de Kroon bij in het beleid van het land. Daarin kwam een kentering toen het begrip van de ministeriële verantwoordelijkheid ontstond (10): sinds de late 17e eeuw ging de politieke verantwoordelijkheid van het beleid over naar een ander persoon dan de Koning, nl. de minister. Aldus ontstond een feitelijk onderscheid tussen de minister en de ambtenaar, tussen de zgn. politieke ambtenaar en de zgn. niet-politieke ambtenaar (11). Maar in rechte hebben ze beiden t.o.v. de Kroon hetzelfde juridisch statuut behouden, wat zeer belangrijk is t.a.v. de rechtspositie van de « civil servant » (12).

B. Ten dienste van de Kroon, en niet van een ander publiekrechtelijk organisme. De ambtenaren die tewerkgesteld zijn door de lokale overheden of door zgn. « public corporations » zijn geen « civil servants ». Hun rechtspositie is dan ook in de meeste gevallen afhankelijk van de bijzondere wettelijke bepalingen met betrekking tot de lokale overheid of de bedoelde « public corporation » (13).

II. Wie is « civil servant » ?

Het volstaat niet te zeggen dat de leden van de « civil service », « civil servants » zijn. Want dan kan de vraag gesteld worden: wie is lid van de « civil service » ? Nu kan het antwoord op deze vraag een zeker belang vertonen, vermits men de juridische regelen die toepasselijk zijn op de « civil servants » niet mag toepassen op personen die geen deel uitmaken van de « civil service ». Men moet dus naar een juridische definitie van de « civil servant » zoeken. Deze definitie

bestaat niet in het Engels recht (14). Men zal dan noodgedwongen een beroep doen op min of meer officiële en judiciale teksten waaruit men eventueel een geldende definitie zou kunnen halen.

1. *Rechterlijke beslissingen* (15). In de verscheidene rechterlijke beslissingen die men in dit verband zou kunnen aanhalen is geen algemeengeldende definitie te vinden. Waarom?

Omdat de rechter zich telkens beperkt op het voorhanden zijnde geval (empirisme van de Engelse mentaliteit) (16).

Omdat het voor de rechter eigenlijk niet zeer belangrijk is te weten of een persoon al dan niet een « civil servant » is; veel belangrijker is de vraag of die persoon een « servant of the Crown » is : want het antwoord op deze vraag leidt tot de toepassing van de rechtsregelen waaraan de personen die ten dienste van de Kroon staan, onderworpen zijn (17).

Wil men het toch aandurven een definitie te halen uit de rechterlijke beslissingen, dan zal men vaststellen dat de definitie veel ruimer is op het gebied waar de strafrechtelijke aansprakelijkheid van de « civil servant » in het gedrang komt, dan op andere gebieden : soms werd (op strafrechtelijk gebied) de hoedanigheid van « civil servant » toegekend aan personen die noch benoemd, noch betaald, noch rechtstreeks afzetbaar zijn door de Kroon (18); daarentegen zijn de criteria veel precieser voor wat bv. betreft de aansprakelijkheid van de openbare besturen en het pensioenstelsel van de « civil servants ».

2. *Officiële verslagen*. In een in 1930 uitgegeven officieel verslag wordt volgende definitie gegeven, die het vermelden waard is : « A civil servant may be defined as a servant of the Crown (not being the holder of a political or judicial office) who is employed in a civil capacity and whose remuneration is wholly paid out of moneys provided by Parliament » (19). De volgende criteria worden dus weerhouden :

- ten dienste van de Kroon zijn;
- geen politiek (minister, enz.) of juridisch ambt uitoefenen;
- in een burgerlijke hoedanigheid aangesteld zijn (cfr. wat hoger werd gezegd in verband met Her Majesty's Civil Establishments);
- de volledige vergoeding moet worden uitbetaald door middel van financiële middelen die door het Parlement verstrekt worden.

3. *Wetteksten*. In de « Superannuation act, 1859 » (pensioenstelsel) worden de voorwaarden bepaald die vervuld moeten worden opdat een persoon een aanspraak zou kunnen maken op het pensioenstelsel van de « civil service ». Het zou vermetel zijn daaruit te besluiten dat deze voorwaarden — die enkel op het pensioenstelsel betrekking hebben — ook mogen worden aangewend om de « civil servant » juridisch te definiëren.

Ook in de zeer belangrijke « Crown Proceedings Act » (1947) wordt een definitie gegeven : maar die betreft dan alleen de gevallen waarin de burgerlijke aansprakelijkheid van de « civil servant » te berde komt. Ook hierin mag men geen algemeengeldende definitie van de « civil servant » zien.

Loopt dit onderzoek naar een juridische definitie faliekant uit, dan zal ons kontinentaal definitionisme misschien ontgoocheld zijn, maar dit betekent nog niet dat een dergelijke definitie in Engeland broodnodig is. Voor wat betreft de vastheid van zijn ambt, zijn pensioenstelsel, zijn vergoeding, hangt de « civil servant » volledig af van de willekeur van de Kroon, en beschikt hij over geen enkel rechtsmiddel voor de

rechtbanken om de beslissing van de Kroon aan te vallen : dus is een strikte bepaling van de « civil servant » hier niet vereist, vermits de « civil servant » voor de rechtbanken toch niet kan procederen. Anders is het gesteld voor wat bv. de burgerlijke verantwoordelijkheid van de « civil servant » betreft : maar dan geeft de wet een definitie, of beter : ze bepaalt de voorwaarden die moeten vervuld worden opdat een persoon die deelneemt aan het openbaar bestuur burgerlijk aansprakelijk zou kunnen gesteld worden. En daarmee zijn de Engelse juristen tevreden.

III. De aard van de rechtspositie.

In een uitstekend werk van de Franse auteur P.M. Gaudemet (20) over de « civil service » is het zeer de vraag welke de juridische aard is van de zgn. « lien de fonction publique » tussen de « civil servant » en de Kroon. Bij ons wordt nl. een onderscheid gemaakt tussen een zgn. « kontraktuele » en een zgn. « reglementaire » rechtspositie van de staatsambtenaar, al naar gelang deze rechtspositie haar oorsprong vindt in een gemeenschappelijke overeenkomst of in een eenzijdige wilsuiting vanwege de overheid. Dit onderscheid is bij ons belangrijk omdat de aard van de rechtsband de bevoegdheid van de rechter bepaalt : de gewone rechter zal aldus onbevoegd zijn om kennis te nemen van vorderingen betreffende rechtsbetrekkingen die door een administratief statuut worden beheerst (in België wordt nochtans een onderscheid gemaakt : de gewone rechter is wel bevoegd wanneer de eenzijdige wilsuiting van de administratie een burgerlijk recht van de ambtenaar krenkt).

In Engeland daarentegen heeft het geen belang te weten of de « lien de fonction publique » van kontraktuele of van reglementaire aard is, en wel om de volgende redenen : 1. Zoals wij het verder meerdere malen zullen zien beschikt de « civil servant » over geen enkel rechtsmiddel voor de rechtbanken, tegen een eventuele afzetting, een niet uitbetaling van zijn vergoeding enz. Evenmin zijn administratieve rechtbanken bevoegd. De rechtspositie van de « civil servant » hangt af van het goedgevallen van de Kroon.

2. Kunnen sommige verhoudingen tussen de « civil servant » en de Kroon toch aanleiding geven tot een judiciaal geding, dan zijn — uit kracht van de « Crown Proceedings Act, 1947 » — de gewone rechtbanken bevoegd.

Heeft het onderscheid in rechte geen belang, toch kan men wijzen op de geleidelijke « depersonalisering » van de rechtsband tussen de « civil servant » en de Kroon. Oorspronkelijk was de « civil servant » ten dienste van de Kroon, meer dan van de Staat : aldus is het uit te leggen dat tot het begin van de 20e eeuw alle ambtenaren opnieuw moesten benoemd worden bij de troonsbestijging van een nieuwe koning(in). Deze band verloor nochtans zijn persoonlijk karakter :

— door de « Demise of Crown Act, 1901 » werd een einde gesteld aan de praktijk van hernieuwde benoeming bij de troonsbestijging van een nieuwe vorst : voortaan zou de « civil servant » meer aan de Staat zelf, dan aan de Kroon gebonden zijn.

— sinds het midden van de 19e eeuw moet de « civil servant » betaald worden uit geldmiddelen verschaft door het Parlement : hier ook verliest de verhouding Kroon-« civil servant » dan haar persoonlijk karakter.

IV. De vastheid van het ambt.

De algemene regel is dat de « civil servant » ad

nutum door de Kroon kan worden afgezet : hij behoudt zijn ambt « during the pleasure of the Crown » (21).

We hebben reeds gezien dat de minister en de « civil servant » t.o.v. de Kroon juridisch in dezelfde toestand verkeren. Gelijk de Kroon haar verder vertrouwen zou kunnen weigeren aan een minister, zo kan ze ook te werk gaan met een « civil servant ». Nu is het de vraag welke de juridische aard van deze regel is. Staan we voor een prerogatief van de Kroon of — zoals bepaalde auteurs het menen — voor een stilzwijgend kontraktueel beding?

Wade & Phillips schrijven dat het tot het *prerogatief* van de Kroon behoort de voorwaarden te regelen in dewelke de « civil servants » te werk gesteld worden (22) en deze « civil servants » slechts zolang het haar belieft te werk te stellen (23). Door « prerogatief van de Kroon » bedoelt men in het Engels grondwettelijk recht de machten die wettig door de Kroon op een discretionaire wijze mogen uitgeoefend worden (24). Hieruit volgt dan automatisch dat men aan de rechtsverhouding Kroon - « civil servant » alle kontraktueel karakter ontkent. Een dergelijke stelling wordt eveneens voorgestaan door Sibert die in 1911 de rechtspositie van de Engelse staatsambtenaar bestudeerde (25) : op grond van haar prerogatief zou de Kroon een absoluut recht bezitten om de « civil servant » af te zetten, gelijk wanneer, zonder opzegging, zonder enig motief te doen gelden, rechtstreeks door haar wil te laten kennen, of onrechtstreeks door een opvolger te benoemen.

De meerderheid van de rechtspraak en van de auteurs meent nochtans dat dit recht van de Kroon om « at its pleasure » een « civil servant » af te zetten, een *stilzwijgend kontraktueel beding* is tussen de Kroon en de « civil servant » (26). In het geding Shenton v. Smith (27) sprak Lord Hobhouse zich als volgt uit : «... servants of the Crown hold their office during the pleasure of the Crown, not by virtue of any special prerogative of the Crown, but as such are the terms of their engagement ». Lord Atkin (28) en J. Denning (29) in de hun voorgelegde gevallen, verdedigden ook de stelling dat een « civil servant » tewerkgesteld is op grond van een dienstverhurlingskontrakt waarin een stilzwijgend beding is opgenomen van afzetbaarheid « at the pleasure of the Crown », maar dat de Kroon dan ook gebonden is door haar uitdrukkelijke verbintenissen in dat dienstverhurlingskontrakt. Dit recht van de Kroon om ad nutum af te zetten kan natuurlijk door een wet worden beperkt (30).

Nu kan het toch eigenaardig lijken dat we over een dienstverhurlingskontrakt spreken, daar waar we sub III aangetoond hebben dat het geen belang had te weten of de rechtsband van kontraktuele of reglementaire aard is. Daarom moet volgende verduidelijking worden verstrekt : de auteurs spreken slechts van een kontrakt — en van een stilzwijgend beding in dat kontrakt — om de gevolgen van het wettelijk stelsel — o.a. afzetting ad nutum — zo veel mogelijk te verzachten in hoofde van de « civil servant ». Deze tendenz in de uitlegging van het stelsel der afzetting ad nutum gaat trouwens gepaard met een gelijklopende tendenz in de wetgeving. Na de eerste W.O. werden zgn. « Whitley Councils » (waarover verder) in het leven geroepen, waarin de « civil servants » — zoals de aangestelden van privé-ondernemingen — met de vertegenwoordigers van de regering hun werkvoorwaarden kunnen diskussieren. Dit zou men kunnen beschouwen als een kontraktueel aspect van de rechtsverhouding Kroon - « civil servant » (31). In dezelfde zin is ook volgende vaststelling interessant: door de « Trade Union and Trade Disputes Act, 1927 » werd het de « civil ser-

vants » verboden lid te worden van vakverenigingen die niet door de Treasury waren erkend (32). Welnu, deze wet werd slechts toepasselijk gemaakt op de « civil servants » die pas na 1927 in dienst traden : de wetgever erkende aldus het beginsel dat de rechtstoestand van de « civil servants » niet éézijdig mag worden gewijzigd. Uit dit alles blijkt hoe vermetel het, wat betreft het Engels recht, kan zijn één of andere klassifikatie te onderkennen die zou beantwoorden aan de normen die wij als heel normaal beschouwen. « Kontraktueel », « reglementair », zijn woorden : de Engelse jurist hecht heel wat meer belang aan de praktische toestand die onder deze woorden schuil gaat.

Nu, dat dit recht van afzetting ad nutum dat de Kroon bezit, zijn oorsprong vindt in het prerogatief van de Kroon of in een stilzwijgend kontraktueel beding, is eigenlijk bijzaak. De vraag is of dit absoluut recht niet tot zeer ernstige misbruiken leidt.

De heer L. Camu, gewezen Koninklijk Commissaris voor de administratieve hervorming, heeft het Engels stelsel grondig onderzocht en hij is tot de vaststelling gekomen dat de toestand van de staatsambtenaar in geen enkel land zo vast is als in Engeland (33). Hoe zal men zulks uitleggen? « *Active goodwill* » — schrijft de auteur van een uitstekend werk over enkele problemen van de « civil service » (34) — *is more important than theoretical justice*. Hierin vindt men al het eigene van de Engelse rechtstraditie terug. Zoals het koninklijk prerogatief van het vetorecht sinds Queen Anne niet meer uitgeoefend werd en deze niet-uitoefening een « convention » geworden is, — zo ook bestaat er op het gebied van de vastheid van het ambt van de « civil servant » een groot verschil tussen het recht (mogelijkheid) en de feiten (verwezenlijking van de mogelijkheid). Volgens de bestaande rechtsregel zouden de « civil servants » zeer gemakkelijk bv. om politieke redenen kunnen worden afgezet. Dit gebeurt evenwel niet : de « convention » vereist dat een « civil servant » zijn ambt zou blijven behouden, zelfs bij een verandering van regering. « Ministers kunnen om politieke redenen worden afgezet. Maar politieke overwegingen rechtvaardigen de afzetting van een « civil servant » niet » schrijven Wade and Phillips (35). Deze auteurs maken ook de volgende zeer merkwaardige opmerking : « But such a step (dismissal of a civil servant on political grounds), though unconstitutional, would undoubtedly be legal ». Hier mag wel een kleine parenthesis geopend worden omdat deze schijnbaar paradoxale opmerking ons in het centrum van de Engelse grondwettelijke problemen stelt : hoe kan in Engeland een handeling wettig zijn alhoewel ze in strijd is met de Grondwet? De wettelijke regel bestaat (alhoewel ze ongeschreven is) : de Kroon kan een « civil servant » ad nutum afzetten, en de Kroon kan dit recht dus wettig uitoefenen. Nu maken de « conventions » een integrerend deel uit van de Engelse grondwet (36), en is de niet-uitoefening van het absoluut recht van afzetting ad nutum een « convention » geworden. Dit legt dan uit waarom zulk een afzetting wettig zou zijn, alhoewel ongrondwettig. Pikant is ook de vaststelling dat noch de wettige handeling noch de grondwettige hun oorsprong vinden in een geschreven tekst.

We staan hier dus voor een geval waar een « convention » de uitwerking van een rechtsregel beperkt. Het gaat zelfs zover dat de grote Dicey in 1910 aan Sibert kon schrijven (37) : « de grootste zwakheid van ons stelsel bestaat erin dat het praktisch zeer moeilijk is een « civil servant » af te zetten wanneer men hem geen laakbare daad kan verwijten, hij weze dan ook volledig onbekwaam om een goede « civil servant » te zijn ». Engelse humor? We menen het niet : *alleen*

om twee redenen kan een « civil servant » worden afgezet :

1. « Gross inefficiency » : erge onbekwaamheid; zelden wordt deze reden ingeroepen;

2. « misconduct » : wangedrag. De inhoud van dit begrip is niet zeer duidelijk. Sibert ⁽³⁸⁾ spreekt van actieve of passieve oppositie aan de regering, staking, actieve deelname aan de politiek, enz ⁽³⁹⁾.

De algemene, absolute regel wordt aldus ten eerste beperkt, doch blijft niettemin bestaan. Omdat de afzetting discretionair door de Kroon beslist wordt, zal voor de « civil servant » geen vordering bij de rechtbanken openstaan tegen zulke afzetting ⁽⁴⁰⁾. Wel is het hem mogelijk bij de overheden van de « civil service » in beroep te gaan : maar dit is dan een niet-georganiseerd hiërarchisch beroep dat geen grote mogelijkheden openstelt. De praktijk van de « petition of right », aan de Koning gericht, ging verloren, zodat hier ook geen middel bestaat om een dergelijke beslissing te doen intrekken. Kan de politieke verantwoordelijkheid van een minister wegens afzetting van een « civil servant » in het gedrang komen ?

In 1844 richtte een afgezette « civil servant » een petitie tot het Lagerhuis tegen de onder-sekretaris van de Home Office die hem had afgezet. Aan deze petitie werd door het Lagerhuis geen gevolg gegeven omdat — zo luidde het ⁽⁴¹⁾ — het Lagerhuis geen hof van beroep is waar de beslissingen van de uitvoerende macht kunnen worden onderzocht.

Bestaat er voor de afgezette « civil servant » geen enkele vordering tot herstel in zijn ambt, toch kan men daaruit niet besluiten dat de rechtspositie van de « civil servant » qua de vastheid van zijn ambt precair zou zijn : we hebben immers vastgesteld dat de grondwettelijke « conventions » regels van « fair play » hebben ingesteld die voor de « civil servants » meer dan een juridische : een sterke feitelijke waarborg zijn ⁽⁴²⁾.

V. Remuneratie en pensioen. ⁽⁴³⁾.

De remuneratie die aan een « civil servant » wordt uitbetaald, wordt beschouwd als een vergoeding voor de gepresteerde diensten en tevens als een uiting van de « goodwill » van de Kroon t.a.v. haar dienaar. De fictie dat de uitbetaling van het loon ook een uiting is van de « goodwill » van de Kroon heeft bepaalde juridische gevolgen ⁽⁴⁴⁾ : de « civil servant » zal de uitbetaling van zijn loon voor de rechtbanken niet kunnen eisen, vermits de Kroon in rechte discretionair kan beslissen. Het recht op de uitbetaling van het loon heeft dan in een zekere zin de kenmerken van hetgeen onze civilisten een « natuurlijke verbintenis » zouden noemen : er bestaat wel een verplichting vanwege de Kroon, maar geen « vinculum iuris ».

Het pensioenstelsel wordt door de wet geregeld : dit neemt nochtans niet weg dat het toekennen van een pensioen door de Kroon beschouwd wordt als een loutere vrijgevigheid ⁽⁴⁵⁾. De wettelijke regeling van het pensioenstelsel legt aldus aan de Kroon geen enkele verplichting op om een pensioen uit te betalen. Men moet deze wettelijke regeling als volgt begrijpen : voor het geval het de Kroon zou behagen een pensioen toe te kennen aan haar « civil servants », zullen de volgende voorwaarden in acht moeten genomen worden. Vermits het toekennen van een pensioen op loutere vrijgevigheid steunt wordt het pensioen dan ook niet betaald uit een fonds dat zou samengesteld zijn uit afhoudingen op het loon ⁽⁴⁶⁾.

De wettelijke voorwaarden die een « civil servant » moet vervullen om eventueel aanspraak te kunnen maken op de vrijgevigheid van de Kroon zijn :

— lid zijn van de « civil service » : rechtstreekse benoeming door de Kroon, of bezit van een certificaat afgeleverd door de kommissarissen van de « civil service »;

— beantwoorden aan bepaalde criteria voor wat betreft de hoeveelheid en de duur van de tewerkstelling;

— betaling van het pensioen uit kredieten verstrekt door het Parlement.

Een « civil servant » aan wie geen pensioen zou worden toegekend, of aan wiens pensioen een einde zou gesteld worden door de Kroon, beschikt over geen enkele vordering bij de rechtbanken. Doch hier komt dan weer de korrektie van de « convention » die vereist dat behoudens zeer bijzondere omstandigheden, elke « civil servant » van een pensioen zou kunnen genieten.

VI. Politieke activiteiten der « civil servants » ⁽⁴⁷⁾.

De politieke neutraliteit van de « civil service » is een hoofdkenmerk van het Engels regeringsstelsel ⁽⁴⁸⁾, en ze wordt in stand gehouden al heeft ze dikwijls tot gevolg dat de politieke vrijheid van de « civil servants » aanzienlijk wordt beperkt.

Wanneer de Labour-regering in 1948 een commissie aanstelde (Masterman-Committee) om een verslag uit te brengen betreffende de beperkingen van de politieke activiteiten van de « civil servants », dan voegde ze daar onmiddellijk aan toe « dat ze zich volledig zou verzetten tegen enige radikale wijziging van het apolitiek statuut van de « civil service ».

De « civil servant » stond eerst ten dienst van de Kroon, verder meer van de Staat zelf : zijn politieke overtuiging mag in zijn werkprestaties niet interfereren ⁽⁴⁹⁾. Een regering kan een « civil servant » om politieke redenen niet afzetten (cfr. supra) : het is dan ook normaal dat de « civil servants » niet openlijk voor een politieke partij zouden uitkomen.

Reeds door het « Establishment Act, 1701 » was het de door de Kroon bezoldigde ambtenaren verboden lid te worden van het Lagerhuis : doch het blijkt dat deze regeling veel meer streefde naar de onafhankelijkheid van de parlementsleden t.o.v. de Kroon, dan naar de neutraliteit van de staatsambtenaren. Naderhand werden nog talrijke maatregelen van dezelfde aard genomen ⁽⁵⁰⁾ tot in 1948 het Masterman-Committee werd aangesteld, dat een merkwaaardig verslag uitbracht.

De knoop van het probleem ligt in het konflikt tussen de volgende twee beginselen :

— in een democratische maatschappij is het wenselijk dat een zo groot mogelijk aantal staatsburgers hun stem kunnen laten horen in de staatsaangelegenheden en actief zouden kunnen deelnemen aan het openbaar leven;

— maar het algemeen belang vereist ook de politieke onzijdigheid van de « civil service ».

Het Masterman Committee poogde deze twee beginselen te verzoenen, en stelde een aantal hervormingen voor. Na bespreking van deze voorstellen in het « Whitley Council » vaardigde de regering volgende regeling uit (die in werking trad in 1954) :

1. Wat bedoelt men met « politieke activiteiten » ? Niet alleen de kandidatuur voor parlementsverkiezingen wordt hier bedoeld, maar ook : het waarnemen van een ambt in een partij-organisatie, het in het openbaar spreken over partijpolitieke aangelegenheden, het schrijven aan de pers van brieven waarin partijpolitieke opinies worden bekendgemaakt. Het Masterman Committee beschouwde ook het « werven van stem-

men» (canvassing) als een politieke activiteit; deze zienswijze werd in de Whitley-Council door de vertegenwoordigers van de «civil servants» niet gedeeld⁽⁵¹⁾. In de definitieve regeling wordt het werken van stemmen wel als een politieke activiteit beschouwd, doch niet aan alle «civil servants» ontzegd.

2. T.o.v. hun vrijheid in zake politieke activiteiten wordt de «civil service» in drie categorieën onderverdeeld. De leden van de eerste categorie («industrial staff, Post Office clerks, postmen, cleaners, messengers and similar workers») zijn volledig vrij elke politieke activiteit uit te oefenen: worden ze nochtans in het Lagerhuis verkozen dan zullen ze hun ontslag als «civil servant» moeten indienen, vermits «civil servants» in het Lagerhuis niet mogen worden toegelaten. Deze categorie vertegenwoordigt ca. 62 % van de «civil service». De leden van de tweede categorie («typists, clerical assistants, clerical officers and analogous grades») — ca. 22 % — mogen aan alle politieke activiteiten deelnemen, doch mogen geen kandidaat zijn voor parlementsverkiezingen. Ze beschikken over deze vrijheid voor zover haar uitoefening niet in strijd is met de vereisten die in een «code of discretion» worden bepaald⁽⁵²⁾. De leden van de derde categorie (16 % : hogere posten in de «civil service») mogen aan geen enkele politieke activiteit op het nationaal vlak deelnemen; wel kunnen ze de toelating krijgen om deel te nemen aan het «local government» en aan politieke activiteiten op het lokaal vlak. Ook zij zijn, in deze gevallen, aan een «code of discretion» onderworpen⁽⁵³⁾.

In zijn enigszins tendentieuze vergelijkende studie over de vrijheid van mening van de staatsambtenaren⁽⁵⁴⁾ spreekt Ch. Fourrier van een «sterilisatie» van de Engelse «civil servants». Het wil ons voorkomen dat dergelijke appreciatie niet met de werkelijkheid overeenstemt, wanneer men het aanzienlijk percentage ziet van de «civil servants» die aan de politieke activiteiten mogen deelnemen. Het is slechts voor de hogere posten in de «civil service» dat strenge beperkingen werden ingevoerd: maar dan blijft nog de vrijheid over om op het lokaal vlak aan de politiek deel te nemen.

Wel is het waar dat sinds 1947 een gering aantal «civil servants» die lid waren van de kommunistische partij, werden afgezet of verplaatst, om te vermijden dat ze kennis zouden krijgen van konfidentieële staatsdocumenten⁽⁵⁵⁾. Hier werd dan toepassing gemaakt van de «Official Secrets Act, 1911 and 1920» en van de «Prevention of Corruption Act, 1906».

VII. Syndikale rechten van de «civil servants»⁽⁵⁶⁾.

Reeds bij het einde van de 19e eeuw ontstonden verenigingen van «civil servants»: waar hun oorspronkelijke bedoeling van para-professionele aard was, kwamen ze toch vlug met revindikaties van het personeel voor de dag, en kregen ze een syndikaal karakter.

In 1926 duidde een algemene staking de gevaren aan van een enge gebondenheid tussen «civil service» en vakverenigingen⁽⁵⁷⁾, en het jaar daarop werd de «Trade Union and Trade Disputes Act» gestemd, waardoor het de «civil servants» verboden werd lid te worden van door de Treasury niet toegelaten verenigingen die zich tot doel stelden de arbeidsvoorwaarden van de «civil servants» te wijzigen. De Labourregering liet deze wet in 1947 intrekken.

Heden is het de «civil servant» niet alleen toegelaten, maar ze worden er ook toe aangezet⁽⁵⁸⁾ lid te worden van een syndikaat; het bestaan van zo representatief mogelijke syndikaten heeft nl. een dubbel voordeel:

- het bevordert goede «staff-relations»;
- het leidt tot doeltreffende onderhandelingen op het gebied van de arbeidsvoorwaarden.

Het is hier niet de plaats om in te gaan op de verscheidenheid en de organisatie van deze syndikaten. Wel kan een onderscheid geadstrueerd worden tussen de erkende en de niet-erkende syndikaten van «civil servants». *Erkend* zijn de syndikaten waarvan de overheid (the Treasury) meent dat ze ten volle representatief zijn voor de personeelsleden die ze beweren te vertegenwoordigen (criterium van het aantal leden). *Erkende* syndikaten zijn gerechtigd deel te nemen aan discussies, onderhandelingen, akkoorden en arbitrage. *Niet erkend* zijn de syndikaten waarvan men — op grond van hun aantal leden — niet kan aanvaarden dat zij representatief zijn voor de personeelsleden die zij beweren te vertegenwoordigen. Een erkend syndikaat kan de voordelen van de erkenning verkiezen wanneer zijn ledental aanzienlijk vermindert.

Niets verbiedt de syndikaten van «civil servants» zich aan te sluiten bij de T.U.C. (Trade Unions Congress) of bij enige politieke partij.

Stakingsrecht⁽⁵⁹⁾. Het is de «civil servants» niet verboden te staken. Nochtans hebben ze tot nog toe zeer weinig van het stakingswapen gebruik gemaakt, wellicht wegens hun strenge verantwoordelijkheidszin en wegens het bestaan van een stelsel van arbitrage (cfr. infra).

Is de staking van «civil servants» niet in strijd met de wet, toch kan ze worden aanzien als een tuchtfout. In 1946 verklaarde de Attorney-General in het Lagerhuis: «Ik wil het zeer duidelijk kenbaar maken dat deze regering, zoals gelijk welke regering, zich als werkgever volledig vrij zou achten enige tuchtmaatregel te nemen ingeval van staking van «civil servants»».

Aldus kan staking worden beschouwd als een geval van «misconduct» dat tot afzetting aanleiding kan geven. De beoordeling van de tuchtfout behoort aan de hiërarchische overheid die voor elk geval afzonderlijk de ernst ervan overweegt.

De «Whitley Councils»⁽⁶⁰⁾.

De uitoefening van de syndikale rechten van de «civil servants» werd geïnstitutionaliseerd in de «Whitley Councils» die na W.O. I ontstonden. De bevoegdheid van deze op een paritaire wijze samengestelde raden strekt zich uit tot alle materies die enige betrekking hebben met de werkvoorwaarden van de zgn. «non-industrial civil servants», d.w.z. de ambtenaren die geen handenarbeid verrichten⁽⁶¹⁾ (Merk wel dat onze arbeidswetgeving een verschil maakt tussen handenarbeid en «intellectuele» arbeid om het verschil uit te maken tussen een arbeider en bediende; de Engelsen gaan zover niet, misschien terecht). Er bestaan twee soorten «Whitley Councils»: één nationale, en verschillende departementele (per ministerie). Hun algemene structuur ziet eruit als volgt:

— *Official Side*: vertegenwoordigers van de zgn. werkgever; ze is samengesteld uit hogere «civil servants» door de Treasury benoemd⁽⁶²⁾;

— *Staff Side*: vertegenwoordigers («of standing...») van de erkende syndikaten van «civil servants». Deze vertegenwoordigers moeten niet noodzakelijk zelf «civil servants» zijn⁽⁶³⁾.

De Whitley Councils maken voorstellen op, die een rechtsbindende kracht krijgen wanneer ze door de regering gehomologeerd worden. De voorstellen van de nationale Whitley Council behoren aldus tot de voornaamste bronnen voor wat betreft de organisatorische aspecten van de «civil service» (recrutering, beroepsvorming, pensioenstelsel, enz.).

Twee opmerkingen nog.

1. De Whitley Councils zijn niet bevoegd om kennis te nemen van een klacht door een « civil servant » neergelegd wegens niet-bevordering, tuchtmaatregel, of traaglopende uitbetaling van het loon. Daar de gewone rechtbanken ook niet bevoegd zijn — de rechtspositie van de « civil servant » wordt discretionair door de Kroon geregeld! — blijft voor de « civil servant » slechts één middel open: een niet-georganiseerd hiërarchisch beroep bij het hoofd van het departement.

2. Algemeen wordt aanvaard dat de zgn. « werkvoorwaarden » waarvan de Whitley Councils kennis kunnen nemen, bedoeld zijn als de « domestic matters », d.w.z. de aangelegenheden die betrekking hebben tot de inwendige organisatie van de « civil service ». Aldus behoort een discussie in het raam van de Whitley Councils over de politieke rechten van de « civil servants » in beginsel *niet* tot deze bevoegdheden, vermits de wijze waarop de « civil servants » mogen deelnemen aan de politieke activiteiten « a matter of high state policy » (64) is. Zulke discussie gebeurde nochtans in 1949, toen de voorstellen van het Masterman Committee ter bespreking aan de nationale Whitley Council werden voorgelegd. De regering oordeelde dat de nationale Whitley Council moest gepolst worden betreffende de wijziging van sommige voorstellen van het Masterman Committee. Waaruit men kan besluiten dat de Whitley Councils, benevens hun formele bevoegdheden, als schakel tussen de regering en de « civil servants » een niet onaanzienlijke instelling zijn.

Arbitrage (65).

Het kan gebeuren dat de « official side » en de « staff side » in het raam van een Whitley Council niet tot een akkoord kunnen komen. Wat dan? De procedure van het zgn. « lobbying » kan worden aangewend: de syndikaten van « civil servants » kunnen parlementsleden ertoe aanzetten de verantwoordelijke minister een parlementaire vraag te stellen. Het is evenwel evident dat een gedurig beroep op de parlementsleden niet van aard is om serene onderhandelingen te bevorderen. In de Whitley Councils werd dan ook de nood aangevoeld om in de gevallen waarin geen akkoord kon worden bereikt, tot een arbitrage-procedure over te gaan. Een overeenkomst (« Civil Service Arbitration Agreement ») kwam reeds in 1925 tot stand, en werd sindsdien herhaalde malen gewijzigd. Deze overeenkomst leidde tot de oprichting van een « Civil Service Arbitration Tribunal », dat kennis kan nemen van een aantal materies in de overeenkomst omschreven: bepaling van het loon, aantal werkuren, omvang van het verlof. De arbeidsvoorwaarden van de hogere « civil servants » vallen buiten deze bevoegdheid, alsook de betwistingen betreffende het pensioenstelsel. De arbitrageprocedure kan worden ingeleid door de erkende syndikaten van « civil servants », maar ook door de vertegenwoordigers van de « staff side » van de Whitley Councils. In de praktijk aanvaarden zowel de regering — onder voorbehoud van parlementaire controle — als de syndikaten de beslissingen van de « Civil Service Arbitration Tribunal », zodat grote conflicten in de « civil service » niet oprijzen.

De « Civil Service Arbitration Tribunal » is *niet* bevoegd om kennis te nemen van *individuele gevallen*.

Uit dit kort overzicht blijkt dat het syndikaal aspect van de rechtspositie van de « civil servants » een dubbel resultaat bereikt:

— de grootst mogelijke vrijheid van coalitie voor de « civil servants »;

— de bevordering van de goede werking van de « civil service » dank zij de paritaire Whitley Councils en de arbitrage-procedure.

VIII. De verantwoordelijkheid van de « civil servants ».

Hoever strekt zich de politieke, burgerlijke en strafrechtelijke verantwoordelijkheid van de « civil servants » uit? We bestuderen achtereenvolgens de drie aspecten van deze verantwoordelijkheid.

1. De politieke verantwoordelijkheid.

We hebben er reeds de nadruk op gelegd: het *feitelijk* onderscheid tussen de minister en de « civil servant » ligt in de omstandigheid dat de minister op grond van politieke overwegingen benoemd en afgezet wordt, terwijl dit niet het geval mag zijn met de « civil servant ».

Het Engels grondwettelijk stelsel is daarenboven gefundeerd op het beginsel van de ministeriële verantwoordelijkheid: de minister — niet de Koning, niet de administratie — is verantwoording aan het Parlement verschuldigd.

Hieruit volgt de zgn. « *regel van de anonimiteit* » van de « civil service » (66). Elke handeling of onthouding van een « civil servant » wordt « by convention » (67) beschouwd als een handeling of een onthouding van de verantwoordelijke minister. Geen minister kan zichzelf t.a.v. het Parlement beschermen door een « civil servant » af te keuren (68).

Het heel probleem dat gesteld wordt door de vraag naar de politieke verantwoordelijkheid van de « civil servants » kwam in 1954 te berde in het Lagerhuis, naar aanleiding van volgende feiten: een openbaar onderzoek bevolen door de « Minister of Agriculture and Fisheries » had een aantal « civil servants » blootgesteld aan de kritiek van het publiek. Het Parlement ondervroeg hierover de toenmalige Home Secretary die de volgende uitleg verschafte (69). Een « civil servant » is volledig en onmiddellijk verantwoordelijk t.o.v. de minister, door wie hij op ieder ogenblik kan worden afgezet; deze macht van de minister is zeer reëel, alhoewel er zelden gebruik van gemaakt wordt. De Home Secretary onderscheidde vier mogelijkheden:

a) een minister moet een « civil servant » die zijn beslissing heeft uitgevoerd volledig beschermen;

b) een minister moet een « civil servant » die behoorlijk in het raam van de door de minister bepaalde politiek handelde, beschermen;

c) wanneer een « civil servant » een fout begaat of een zekere vertraging veroorzaakt, maar dat dit geen verband houdt met een belangrijke politieke kwestie of geen individuele rechten ernstig krenkt, dan moet de minister de verantwoordelijkheid daarvan op zich nemen. Hij kan weliswaar binnen zijn departement een disciplinaire maatregel nemen tegen de schuldige « civil servant »;

d) heeft de « civil servant » een daad gesteld die de minister afkeurt en waarvan deze geen voorafgaande kennis had gekregen, en is deze daad laakbaar, dan heeft de minister de plicht *niet* wat hij verkeerd acht op zich te nemen en wat duidelijk aan de fout of de dwaling van zijn ambtenaar te wijten is, te verdedigen. Hij blijft nochtans grondwettelijk verantwoordelijk t.o.v. het Parlement wegens het feit dat een fout werd begaan in zijn departement. Dit neemt natuurlijk niet weg dat hij binnen dit departement een disciplinaire maatregel zal kunnen nemen.

De algemene regel blijft dus: anonimiteit van de « civil service » gepaard met ministeriële verantwoordelijkheid (70), onder voorbehoud dat de minister tuchtmaatregelen kan nemen.

2. De burgerlijke verantwoordelijkheid.

Alhoewel het onmogelijk is in het bestek van deze

verhandeling een overzichtelijk beeld te geven van de burgerlijke verantwoordelijkheid van de « civil servants » willen we tich pogen uiteen te zetten in welke maat de « civil servant » de gevolgen van zijn (kontraktuele, quasi-deliktuele of deliktuele fout) moet dragen ⁽⁷¹⁾. Eerst wordt een overzicht gegeven van de toestand zoals hij bestond voor 1 januari 1948, datum waarop de zeer belangrijke « Crown Proceedings Act, 1947 » in werking trad.

A. *Vóór 1948*. De hele ekonomie van het stelsel berustte op drie traditionele beginselen van het Engels recht, te weten :

— sinds de middeleeuwen is het, op grond van het beginsel « *the Crown can do no wrong* », onmogelijk de Kroon verantwoordelijk te stellen voor een schade veroorzaakt door de administratie;

— dit beginsel wordt geruggesteund door de regel dat « *the Crown can not be sued in its own courts* »;

— het zou in strijd zijn met het beginsel van de « *rule of law* » aan de administratie en aan de « civil servants » een speciaal statuut te geven dat hun burgerlijke verantwoordelijkheid zou verminderen of afschaffen.

Uit de combinatie van deze drie beginselen volgde dat 1. de Kroon of de administratie op zichzelf niet konden worden aansprakelijk gesteld, maar dat het 2. de gewone « civil servant » — auteur van de schadeberokkenende daad (fout) —, zoals iedereen aan de wet onderworpen, was die aansprakelijk moest worden gesteld.

Een onderscheid werd nochtans gemaakt tussen de kontraktuele fout enerzijds en de deliktuele of quasi-deliktuele fout anderzijds.

1. Voor een schade gesproken uit een *kontraktuele fout* kon de persoon die schade geleden had een « *petition of right* » richten tot de Kroon, op grond van de « *Petition of Right Act, 1860* » ⁽⁷²⁾. Behoudens enkele uitzonderingen was hier de Kroon — en niet de individuele « civil servant », burgerlijk aansprakelijk.

2. Voor een schade gesproken uit een « *deliktuele of quasi-deliktuele fout* » stond geen « *petition of right* » open, en kon het slachtoffer in beginsel alleen de schuldige « civil servant » (« *the actual wrongdoer* ») in burgerlijke verantwoordelijkheid oproepen. « In beginsel », omdat de Kroon in de meeste gevallen naast de schuldige « civil servant » optrad, en zelf de schadevergoeding betaalde ⁽⁷³⁾. Dit stelsel was nochtans niet van ernstige bezwaren vrij te pleiten ⁽⁷⁴⁾ : daar het niet steeds mogelijk was de schuldige « civil servant » te identificeren, kon het slachtoffer geen vordering instellen; bleek de door de Kroon uitbetaalde schadevergoeding onvoldoende te zijn, dan bestond geen mogelijkheid om het bedrag ervan te verhogen.

Aldus kon tot in 1948 de belangrijkste werkgever van het land niet zoals een gewone werkgever burgerlijk aansprakelijk worden gesteld voor een fout door een « civil servant » in het kader van zijn werk gepleegd. Tot in 1948 genoten de regeringsdepartementen een immuniteit op deliktueel en quasi-deliktueel gebied, voor zover deze niet beperkt werd door een wettelijke bepaling. Maar — aldus Wade and Phillips ⁽⁷⁵⁾ — de doolhof van de methodes die werden aangewend om deze immuniteit wettelijk te beperken veroorzaakte grote verwarring en perplexiteit.

B. Het huidige stelsel.

Als gevolg van een aanhoudende reactie tegen dit onbillijk stelsel van burgerlijke verantwoordelijkheid der openbare besturen, werd dan in 1947 de « *Crown Proceedings Act* » gestemd die aan het bestaande stelsel een grondige hervorming deed ondergaan.

1. Zoals vóór 1948 is de Kroon zelf — en niet de in-

dividuele « civil servants » — burgerlijk aansprakelijk voor een *kontraktuele fout*. Maar de proceduur van de « *petition of right* » wordt afgeschaft, en vervangen door een gewone aansprakelijkheidsvordering voor de rechtbanken, alsof de Kroon een gewone burger was. Dit ligt ontegensprekelijk in de lijn van het Engels rechtsbeginsel van de « *rule of law* ».

2. Het is vooral op het gebied van de burgerlijke aansprakelijkheid voor een *deliktuele of quasi-deliktuele fout* dat de nieuwe wet hervormend is opgetreden. Behoudens enkele uitzonderingen ⁽⁷⁶⁾ wordt nu de Kroon aansprakelijk gesteld voor de deliktuele of voor de quasi-deliktuele fout van de « civil servant ». De Kroon wordt aldus qua verantwoordelijkheid in de plaats gesteld van de schuldige « civil servant » : als gevolg daarvan is ze slechts aansprakelijk in de maat dat de « civil servant » het zelf zou zijn ⁽⁷⁷⁾; indien in hoofde van de « civil servant » geen fout kan worden bewezen, kan ook geen vordering tegen de Kroon worden ingesteld.

De « *Crown Proceedings Act* » bepaalt zorgvuldig voor de fout van welke « civil servante » de Kroon burgerlijk aansprakelijk kan worden gesteld : de ambtenaar moet rechtstreeks of onrechtstreeks door de Kroon benoemd zijn; hij moet, op het ogenblik dat hij de fout begaat, betaald zijn als een ambtenaar van de Kroon; hij moet betaald worden door middel van gelden die voortkomen uit de door de wet aangeduide bronnen. Deze definitie sluit bv. de politie uit : de vordering tot herstelling van de schade veroorzaakt door de fout van een politie-agent kan slechts tegen de agent zelf worden ingesteld, wat zijn solvabiliteit onderstelt ⁽⁷⁸⁾.

Er bestaat een immuniteit voor wat betreft de daden gesteld door ambtenaren die in een judiciale hoedanigheid optreden of in uitvoering van een judiciale beslissing.

De eis moet worden ingesteld binnen het jaar te rekenen vanaf de daad die de schade veroorzaakte. Aan deze korte termijn is ontegensprekelijk een groot nadeel verbonden ⁽⁷⁹⁾ : indien de auteur van de schade binnen het jaar niet kan worden geïdentificeerd kan het slachtoffer geen vordering tot herstel van de schade instellen. Dit nadeel zou niet zo groot zijn indien de Kroon automatisch verantwoordelijk was voor een fout gepleegd door gelijk welk van haar ambtenaren; maar dit is niet het geval : de Kroon wordt a.h.w. gesubrogeerd in de burgerlijke verantwoordelijkheid van een individuele « civil servant » die, vóór 1948, in beginsel zelf burgerlijk aansprakelijk was; daarom moet men eerst de schuldige « civil servant » kunnen identificeren.

3. De strafrechtelijke verantwoordelijkheid ⁽⁸⁰⁾.

Benevens het feit dat de « civil servante » zoals alle burgers aan de strafwet zijn onderworpen en dat de slachtoffers van de schade gesproken uit een door een « civil servant » bedreven misdrijf een schadevergoeding kunnen bekomen binnen de perken gesteld door de « *Crown Proceedings Act* », — bestaat er ook nog een bijzondere strafrechtelijke aansprakelijkheid van de « civil servant » voor misdrijven die meer bepaald betrekking hebben op de uitoefening van hun ambt.

Door de « *common law* » worden strafbaar gesteld : de omkoping ; het misbruiken van het vertrouwen van het publiek (« *breach of trust* »); de weigering te dienen ; het trafiek in openbare ambten.

Bijzondere teksten — Acts of Parliament — stellen strafbaar : het verduisteren van voorwerpen die aan de Kroon toebehoren of die haar werden toevertrouwd; de omkoping ; het schenden van het beroepsgeheim; de

vervalsing van de boekhouding. De «Post Office Act, 1928» sanctioneert diverse misdrijven in postzaken.

IX. Besluit.

In deze verhandeling hebben we gepoogd de voornaamste aspecten van de rechtspositie van de Engelse «civil servant» dermate te onderzoeken dat het verschil tussen het Engels recht en onze opvattingen inzake het juridisch statuut van de staatsambtenaren duidelijk zou geëdruerd worden. Daar waar wij ernaar streven een statuut op te stellen waar de rechten en verplichtingen van de staatsambtenaren precies omschreven worden, is het Engels recht op dit gebied gesteund op enkele algemene beginselen waarvan men, op het eerste gezicht, zou kunnen menen dat zij de staatsambtenaren volledig aan de willekeur van de regering onderworpen. Dat dit niet zo is, en dat de rechtspositie van de Engelse «civil servant» integendeel benijdenswaardig vast mag genoemd worden, is o.i. het voornaamste besluit dat men uit deze verhandeling kan halen. Een dergelijk besluit kan er ons tevens toe helpen een helder inzicht te krijgen in de eigen kenmerken van het Engels rechtssysteem dat — ook op het gebied van hetgeen wij publiek recht noemen — een zekere afkeer vertoont voor overdreven juridisme. Wordt dit voor ons geen les in de nederigheid, dan moeten we toch noodgedwongen akkoord gaan met deze zin van een door ons geciteerd auteur: «Active goodwill is more important than theoretical justice» (zie nota 34).

Er blijft ons nog de aangename plicht over onze zeer oprechte dankbaarheid uit te drukken aan de heer A.J. Platt, «Director of Training and Education» van de Civil Service, die ons niet alleen zeer interessant werkmateriaal heeft ter hand gesteld, maar van wie we ook een uiterst leerrijke uiteenzetting over de algemene geest van de rechtspositie van de Engelse «civil servant» mochten ontvangen.

Guy SCHRANS
Stud. iuris, Gent.

1) Sir Ivor Jennings. The Law and the Constitution. 1959. p. 200.

2) E. N. Gladden. The Civil Service. Its problems and future. 1945. p. 9.

3) P. M. Gaudemet. Le Civil Service Britannique. Fond. Nat. des Sciences Politiques. 1952. W. J. M. Mackenzie & J. W. Grove. Central Administration in Britain. 1957 — G. A. Campbell. The Civil Service in Britain. 1955 — W. C. Wheare. The Civil Service in the Constitution. 1954 — W. A. Robson ed. The Civil Service in Britain and France. 1956.

4) L. Camu. Le statut des agents de l'Etat. Premier rapport sur la réforme administrative. 1937. p. 7.

5) Sir Ivor Jennings. The Queen's Government. 1957. p. 104 — Gaudemet, o.c., p. 43.

6) Brian Chapman. The Profession of Government. The Public Service in Europe. 1959 — Sir W. Harrison Moore. Liability for Acts of Public Servants. (23) Law Quarterly Review, p. 12 sq.

7) Bainbridge v. Postmaster-General (1906) 1 K.B. 178.

8) Jennings, Law and Const., p. 201 — S. B. Chrimes. English Constitutional History. 1958. p. 33.

9) Chrimes, loc. cit.

10) Chrimes, op. cit., p. 77.

11) M. Sibert. Principes généraux sur la situation juridique du fonctionnaire anglais. Revue du Droit Public. 1911. p. 210.

12) Zie o.a. wat verder wordt gezegd betreffende de vastheid van het ambt. — In verband met het feitelijk onderscheid tussen de minister en de «civil servant», deze mooie vergelijking van Jennings: «The fact that the politician is as changeable as the climate while the civil servant, like Tennyson's brook, goes on for ever, is simply a product of practice or convention (The Queen's Government, p. 105).

13) In beginsel zijn de lokale overheden volledig vrij om hun ambtenaren aan te werven volgens criteria die ze zelf

bepalen. Hierop bestaan weliswaar enkele uitzonderingen: ambtenaren belast met medikale opdrachten, hoofdpolitiekommissarissen, mogen alleen met de toestemming van de bevoegde minister worden benoemd en afgezet. Als voorbeeld van wettelijke bepaling voor wat betreft het statuut van ambtenaren in dienst van een «public corporation» zie Electricity (Central Authority and Area Boards) Regulations. 1947. Statutory Rules and Orders, 1947, n° 1750.

14) E. C. S. Wade and G. G. Phillips. Constitutional Law. 1955. p. 176.

15) Gaudemet, op. cit., p. 50 sq.

16) N. E. Mustoe. The Law and the organisation of the British Civil Service. 1932. p. 15.

17) Jennings, The Law and the Constitution. p. 201.

18) Fisher v. Oldham Corporation (1930) 2 K. B. 364.

19) Introductory Memoranda relating to the Civil Service. 1930. Chap. 1, par. 5.

20) Gaudemet, op. cit., p. 69 sq.

21) Het Engels publiek recht maakt een onderscheid tussen een benoeming «during pleasure» en een benoeming «during behaviour» (= voor zover de ambtenaar zich goed blijft gedragen). Tot voor de revolutie van 1688 waren ook de hogere rechters «during pleasure of the Crown» benoemd, wat hen ad nutum afzetbaar maakte, en tot grote misbruiken had aanleiding gegeven. Bij de troonsbestijging van de eerste Hannoveriaan werd dit anders geregeld. Op grond van de «Establishment Act, 1701» zouden de rechters zolang benoemd blijven «quamdiu se bene gesserint» (= «during behaviour»). Zij zouden slechts kunnen afgezet worden dan op verzoek van het Parlement (Lords en Lagerhuis).

22) Wade & Phillips, op. cit., p. 71.

23) Wade & Phillips, op. cit., p. 334.

24) Dicey, 9th ed., p. 418 — Jennings, Law and Constitution, p. 87.

25) R. D. P. 1911, p. 262-63.

26) Principles of administrative Law, J. A. G. Griffith and H. Street. 1957. p. 264-65. Gaudemet, op. cit., p. 92.

27) (1895) A. C. 234-35.

28) Reilly v. Crown (1934) A. C. 179.

29) Robertson v. Minister of Pensions (1949) 1 K. B. 231.

30) Dunn v. Crown (1896) 1 Q. B. 116 — Wade & Phillips, p. 334 — Griffith and Street, p. 264 — Glanville Williams, Crown Proceedings, 1948. p. 64.

31) Gaudemet, op. cit., p. 71.

32) Gaudemet, op. cit., p. 124.

33) L. Camu. op. cit., p. 7.

34) E. N. Gladden, op. cit., p. 42.

35) Wade & Phillips, op. cit., p. 70.

36) Jennings, The Law and the Constitution, p. 80 sq. «(The conventions) provide the flesh which clothes the dry bones of the law; they make the legal constitution work; they keep it in touch with the growth of ideas».

37) R. D. P. 1911. p. 263.

38) R. D. P. 1911. p. 264.

39) Aldus werd eens een «civil servant» afgezet omdat hij — onder een deknaam — een artikel had geschreven dat zich met lof over het Mussolini-regime uitdrukte. — Zie wat verder gezegd wordt aangaande de politieke activiteiten van de «civil servants».

40) Ook wanneer een bepaald ambt door een wet wordt afgeschaft, beschikt haar titularis over geen vordering bij de rechtbanken, zelfs indien in het dienstverhuuringscontract bepaald is dat hij slechts «wegens bepaalde redenen» (misconduct, gross inefficiency) mag afgezet worden. Zie Reilly v. Crown (1934) A. C. 176.

41) Sibert. R. D. P. 1911 p. 265.

42) Government and Administration of the United Kingdom, H. M. S. O., C. O. I., 1958, p. 44.

43) Zie een grondige studie van dit probleem in Glanville Williams, op. cit. — D. W. Logan. A Civil Servant and his pay. Law Quarterly Review 1945, p. 240.

44) Gaudemet, op. cit., p. 98.

45) Considine v. Mc. Inerney (1916) A. C. 162. Cfr. Mustoe, op. cit., p. 139.

46) «There is no superannuation fund, and the amount required to defray the benefits falling due to be paid in any year is voted annually by Parliament» H. M. Treasury. Brief Guide to Civil Service superannuation. 1950.

47) Political Activities of Civil Servants. 1953. H. M. S. O., Cmd. 8783.

48) Gaudemet p. 144 — Report of the Committee on the political activities of Civil Servants. 1949. p. 30.

49) «A Civil Servant who is a Die-Hard Tory by personal conviction cannot refuse to do his best to carry out the socialist programme of a Labour-Minister, nor can the socially inclined Civil Servant sabotage what he may regard as the reactionary schemes of a Tory Ministers». Chrimes, p. 34.

50) Zie opsomming in Anson. Law and Custom of the Constitution, Vol. I, p. 101-4.

51) Voor een interessante anekdotische beschrijving van het «canvassing» zie in het sub nota 47 vermeld werk, p. 13-15.

52) «Code of Discretion» voor de leden van de tweede categorie: «... All such staff should bear in mind that they are servants of the public, working under the direction of Her Majesty's Ministers forming the government of the day. While they are not debarred from advocating or criticising the policy of any political party, comment should be expressed with moderation (particularly in relation to matters for which their own Minister is responsible) and should avoid personal attacks. They should use every care to avoid the embarrassment to Ministers or to their Department which could result, whether by inadvertence or not, from the actions of a person known to be a civil servant who brings himself prominently to public notice in party political controversy».

53) «Code of Discretion» voor de leden van de derde categorie: «The permission to participate in local government and in political activities in the local field granted to civil servants not free to participate in national political activities is subject to the condition that they act with moderation and discretion, particularly in matters affecting their own Department, and that they take care not to involve themselves in matters of political controversy which are of national rather than local significance».

54) Ch. Fourrier. La Liberté d'opinion du fonctionnaire. Essai de droit public comparé: France, Grande-Bretagne, U.R.S.S., Allemagne, Belgique, etc. Paris 1956.

55) Wade & Phillips, p. 70 — Gaudemet p. 146.

56) Staff Relations in the Civil Service. H. M. Treasury. H. M. S. O. 1958.

57) Gaudemet, p. 124.

58) O.a. in het «Handbook for the new Civil Servant» dat aan elke in dienst tredende «civil servant» wordt overhandigd.

59) Staff Relations, op. cit., p. 17-18.

60) Staff Relations, op. cit., p. 7-15.

61) Voor de «civil servants» — handarbeiders bestaan speciale gemengde kommissies.

62) Het kan wel eigenaardig lijken dat de belangen van de Staat verdedigd worden door hogere «civil servants» wier eigen belangen ook het voorwerp van de discussie kunnen uitmaken, — des te meer dat de vertegenwoordigers van de «civil servants» in de «staff-side» zelf geen «civil servants» moeten zijn! Als gevolg van deze regel heeft zich de gewoonte ontwikkeld dat aangelegenheden met betrekking tot de toestand van hogere «civil servants» in de Whitley Councils niet besproken worden.

63) Constitution of the National Whitley Council, art. 3.

64) Political activities of Civil Servants. 1953. p. 4.

65) Staff Relations, p. 17 sq.

66) Wade & Phillips, p. 67 sq.

67) Jennings, Law and Constitution, p. 208.

68) «It would be new and dangerous constitutional doctrine if Ministers of the Crown could excuse the failure of their policies by turning upon the experts whose advice they have taken, or upon the agents whom they employed». The Times, 21 november 1949.

69) House of Commons Debates, (Hansard), 520, kol. 1289 sq.

70) «It is a recognised rule of parliamentary practice that criticism of administrative action must be framed as criticism of a Minister, not as criticism of the Civil Servant». Sir Ivor Jennings, The Law and the Constitution, p. 208.

71) Voor een grondige studie zie Glanville Williams, Crown Proceedings, 1948. Alsook: Wade & Phillips, op. cit., p. 332 sq. — Griffith & Street, op. cit., p. 244 sq. — Gaudemet, op. cit., p. 155 sq. — H. Street, Crown Proceedings Act. 1947 » Modern Law Review, 1948, 12 p. sq.

72) Indien de Kroon akkoord ging over het bestaan van haar kontraktuele fout en de daaruit gesproken schade, en aanvaardde dat de zaak voor de rechtbank zou verschijnen, dan sprak ze een «fiat justitia» uit, op advies van de Home Secretary die zelf handelde zoals de Attorney-General het hem aanriep. Er stond voor de burger geen beroep open tegen een weigering van de Kroon om het «fiat» uit te spreken. Ingeval van «fiat» was dit model even efficiënt als een gewoon vonnis. Wade & Phillips, p. 333.

73) De Kroon zelf was ook niet *middelmatig* aansprakelijk; ook niet de hogere ambtenaar die rechtstreeks verantwoordelijk is voor de werkzaamheden van de schuldige «civil servant»: «all the servants of the Crown are fellow-servants of the Crown and not of one another», zie Raleigh v. Goschen (1895) 1 Ch. 73 en Bainbridge v. Postmaster-General (1906) 1 K. B. 178. Het is de schuldige «civil servant» niet mogelijk het bevel van de Kroon als verdedigingsmiddel aan te wenden (Wade & Phillips, p. 335).

74) Gaudemet, op. cit., p. 156.

75) Wade & Phillips, op. cit., p. 335.

76) Wade & Phillips, op. cit., p. 336.

77) Glanville Williams, op. cit., p. 43.

78) Gaudemet, op. cit., p. 158.

79) Gaudemet, op. cit., p. 159.

80) Gaudemet, op. cit., 150 sq.

RECHTSPRAAK

HOF VAN CASSATIE

2e Kamer. — 9 november 1959.

Voorzitter: M. Van Beirs.

Raadsheer-verslaggever: M. Belpaire.

Advocaat-generaal: M. Mahaux.

Gebruik der talen in gerechtszaken. — Volledig in het Nederlands opgemaakte volmacht, bevattende overtollige in het Frans geformuleerde vermeldingen. — Geen nietigheid.

Indien de beslissing van de eerste rechter in het Nederlands is gesteld, moet overeenkomstig artikel 24 van de wet van 15 juni 1935 de rechtspleging in hoger beroep in dezelfde taal worden gevoerd.

De volmacht, die door de lasthebber overgelegd wordt teneinde te doen blijken van zijn macht om in naam van een partij hoger beroep in te stellen, maakt deel uit van de rechtspleging en moet derhalve in de taal van die rechtspleging worden gesteld.

De eenzijdigheid van de rechtspleging, die aan de wet van 15 juni 1935 ten grondslag ligt, heeft niet voor gevolg een in de taal van de rechtspleging volledige opgemaakte akte nietig te maken, omdat zij overtollige in een andere taal geformuleerde vermeldingen bevat.

Masy t/ Van Elderen, b.p.

Over het middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 5 en 7 van de wet van 1 mei 1849, 173, 174, 199, 203, 204 en 417 van het wetboek van strafvordering, 1134, 1317, 1319, 1320, 1322, 1984, 1985, 1987, 1988 van het Burgerlijk Wetboek, 14, 24, 34, 35, 37, 38 en 40 van de wet van 15 juni 1935 op het gebruik der talen in gerechtszaken,

doordat het bestreden vonnis het hoger beroep niet ontvankelijk verklaard heeft om reden dat de volmacht «tweetalig» zou zijn en, bijgevolg nietig zou zijn omdat een volmacht een procedurestuk is en omdat de volmacht niet alléén in het Nederlands is gesteld,

dan wanneer de Nederlandse tekst van de volmacht volledig was en volstond om de macht van de lasthebber te bewijzen en de Franse meldingen overbodig waren,

en dan wanneer geen enkele wettekst toelaat te besluiten tot de nietigheid van een gerechtelijke akte die overbodige woorden bevat in een andere taal dan deze van de rechtspleging :

Overwegende dat, vermits de beslissing van de eerste rechter in het Nederlands is gesteld, de rechtspleging in hoger beroep in die taal diende te worden gevoerd overeenkomstig artikel 24 van de wet van 15 juni 1935;

Overwegende dat de volmacht, door de lasthebber overgelegd ten einde te doen blijken van zijn macht om in naam van een partij hoger beroep in te stellen, van de rechtspleging deel uitmaakt;

Dat zij, derhalve, in de taal van de rechtspleging moet worden gesteld;

Overwegende dat uit de aan het Hof overgelegde stukken blijkt dat de volmacht, die door het vonnis

als nietig werd beschouwd, een gedrukt stuk is waar-
bij, tevens in het Nederlands en in het Frans, bijzon-
dere macht werd gegeven onder meer om hoger be-
roep in te stellen, met vermelding, in handschrift,
in het Nederlands alleen, van de identiteit van last-
gever en lasthebber, van de rechtbank vóór welke de
zaak ingeleid is, en van de hoedanigheid waarin aan-
legger wil vertegenwoordigd worden;

Overwegende dat de eentaligheid van de rechts-
pleging, die aan de wet van 15 juni 1935 ten grondslag
ligt, niet voor gevolg heeft dat overtollige vermeldin-
gen, die in een volledige, in de taal van de rechtsple-
ging opgemaakte akte voorkomen, deze laatste nietig
maken :

Overwegende dat het middel gegrond is;

Om die redenen,

Verbreekt het bestreden vonnis;

Beveelt dat melding van onderhavig arrest op de
kant van de vernietigde beslissing zal worden ge-
maakt;

Laat de kosten de Staat ten laste;

Verwijst de zaak naar de correctionele rechtbank te
Tongeren, zetelende in hoger beroep.

HOF VAN CASSATIE

1e Kamer. — 19 juni 1959.

Voorzitter : M. Vandermersch.

Raadsheer-verslaggever : M. Rutsaert.

Procureur-generaal : M. Hayoit de Termicourt.

Advocaten : Mrs. Van Ryn en Van Leynseele.

Onbewaakte overweg. — Verplichting van signalisatie rust op de gemeente.

*Het K. B. van 26 maart 1936 betreffende de « Verkeers-
politie-Spoorweg-overgangen-Signalisatie » werd uit-
sluitend krachtens de wet van 1 augustus 1899, ge-
wijzigd door die van 1 augustus 1924 en 16 december
1935, genomen. Geen enkele dezer wetsbepalingen
voorziet, dat de verplichting om de door het K.B.
van 26 februari 1936 voorgeschreven signalen op de
openbare weg te plaatsen, op de exploitant van de
spoorweg rust. Hieruit volgt, dat deze verplichting
krachtens het algemeen voorschrift van artikel
3, 1° an titel XI van het decreet van 16/24 augustus
1790 moet uitgevoerd worden door de gemeente, die
met de politie van de openbare weg belast is en
door deze gemeente alleen moet uitgevoerd worden,
zo zij het beheer van deze openbare weg heeft.*

N.M.B.S. t/ Gemeente Leupegem.

Gelet op het bestreden arrest op 16 november 1956
gewezen door het Hof van beroep te Gent;

Over het middel, afgeleid uit de schending van de
artikelen 1, 2, 3 en 4 van het Koninklijk besluit van
26 maart 1936 betreffende de signalisatie der Spoor-
wegoverwegen, 1 van de wet van 1 augustus 1899, ge-
wijzigd door de wetten van 1 augustus 1924 en 16
december 1935, houdende herziening van de wetgeving
op de politie van het verkeer, en 3 van titel XI van
het decreet van 16-24 augustus 1790,

doordat het bestreden arrest de vordering van
eiseres afwijst om de reden dat «de Naamloze Maat-
schappij der Belgische Spoorwegen uit het oog verliest
dat, wanneer zij een onbewaakte overweg inricht, zij

gevaar schept voor het verkeer; dat men aldus niet
inziet waarom zij er niet toe zou gehouden zijn de
vereiste maatregelen te nemen om de veiligheid van
het verkeer op die plaats te verzekeren; dat de signa-
lisatie ingericht door het Koninklijk besluit van 26
maart 1936 een geheel van verplichtingen uitmaakt
welke door de Nationale Maatschappij der Belgische
Spoorwegen dienen nageleefd te worden, dat, indien
men zelfs mocht aannemen dat geïntimeerde (hier
verweerster) ten overstaan van het verzuim vanwege
de Nationale Maatschappij der Belgische Spoorwegen,
op grond van het decreet van 14 december 1789, arti-
kel 50, en van de wet van 16-24 augustus 1790, titel
XI, art. 3, 1°, waarbij zij gehouden is de veiligheid en
het gemak van doorgang in de straten en openbare
plaatsen te verzekeren, zelf de voorgeschreven signalen
had moeten aanbrengen, het vanwege appellante (hier
eiseres) niet opgaat haar eigen fout tegenover ge-
intimeerde in te roepen; dat de gemeente Leupegem
de Nationale Maatschappij der Belgische Spoorwegen
zeker niet moet vrijwaren voor de gevolgen van de
onrechtmatige daad die zij, appellante, gepleegd heeft »,
dan wanneer :

1) eiseres in haar regelmatig vóór de rechters over
de grond genomen conclusies vaststelde, en door hen
op dat punt niet tegengesproken werd : « dat op het
ogenblik van het ongeval, enkel een paal met het
Kruis van St. Andries bovenop en op ongeveer 5 m
van het spoor geplaatst, de weggebruikers van de
onmiddellijke nabijheid van de onbewaakte overweg
verwittigde, terwijl de wettelijke voorschriften zijn
signalisatie oplegde door : een rood en wit gestreepte
paal, met bovenop een driehoek het schaduwbeeld dra-
gend van een locomotief en op ongeveer 200 meter
van de overweg geplaatst, en drie gebaliseerde palen
op witte grond respectievelijk 3, 2 en 1 rode strepen,
op 150 m, 100 m en 50 m ongeveer van het spoor
geplaatst »;

2) deze ontbrekende baansignalisatie onbetwistbaar
op verweerster rustte, daar zij op haar eigen domein
diende aangebracht te worden en verweerster alleen
de bevoegde overheid was om deze signalisatie te plaat-
sen; dat deze verplichting op verweerster rust niet
enkel krachtens artikel 1 der wet van 1 augustus 1899
op de politie van het wegverkeer, maar ook krachtens
artikelen 50 der wet van 14 december 1789 en 3, 1°
der wet van 16-24 augustus 1790, titel XI; dat het te
dien opzichte onverschillig is dat de overweg door
eiseres aangelegd werd en dat deze niet de minste fout
begaan heeft,

doordat het bestreden arrest also de in het middel
aangehaalde wetsbeschikkingen geschonden heeft :

Overwegende dat uit de stukken waarop het Hof
acht vermag te slaan blijkt dat op 8 december 1949
zich op een onbewaakte spoorwegovergang een botsing
voordeed, tussen een aan aanlegster toebehorende trein
en een door een genoemde Vandenberghen bestuurde
wagen en dat de door het Koninklijk besluit van 26
maart 1936 voorgeschreven signalen, welke niet ge-
plaatst waren geweest, signalen waren die op de open-
bare weg dienden geplaatst te worden;

Overwegende dat het Koninklijk besluit van 26
maart 1936 betiteld « Koninklijk besluit betreffende
de verkeerspolitie — spoorwegovergangen — signa-
lisatie » uitsluitend krachtens de wet van 1 augustus 1899,
gewijzigd door die van 1 augustus 1924 en 16 december
1935 genomen werd;

Overwegende dat geen enkele dezer wetsbepalingen
en geen enkele bepaling van op de dag van de aan-
rijding van kracht zijnde wegcode van 1 februari 1934,
voorzien dat de verplichting, de door gezegd besluit
van 26 maart 1936 voorgeschreven signalen op de open-

bare weg te plaatsen, op de exploitant van de spoorweg rust;

Overwegende dienvolgens, dat deze verplichting, krachtens het algemeen voorschrift van artikel 3, 1°, van titel XI van het decreet van 16-24 augustus 1790, moet uitgevoerd worden door de gemeente die met de politie van de openbare weg belast is, en door deze gemeente alleen moet uitgevoerd worden, zo zij het beheer van deze openbare weg heeft;

Dat het middel gegrond is;

Om die redenen,

Verbreekt het bestreden arrest;

Beveelt dat melding van onderhavig arrest zal gemaakt worden op de kant van de vernietigde beslissing;

Veroordeelt verweerster tot de kosten;

Verwijst de zaak naar het Hof van Beroep te Brussel.

NOOT: Het vernietigde arrest van het Hof van Beroep te Gent dd. 16 november 1956 is verschenen in het R.W. 1957-'58, 513.

RAAD VAN STATE

5e Kamer. — 22 december 1959.

Voorzitter : M. Declaire.
Raadsheren : M.M. Mast en Buch.
Auditeur : M. Smolders.
Advokaat : Mr. Houtekier.

Wet van 27 november 1891 op de openbare onderstand en de onderstandswoonst. — Terugbetaling der kosten. — Geweigerde terugzending naar onderstandswoonst van de behoeftige.

De terugbetaling der kosten besteed aan een gehuwde vrouw, ouder dan 70 jaar, wordt gedaan door de commissie van de woonplaats van de man, dit ingevolge artikelen 2 en 11 Wet 27 november 1891.

De commissie die geen gevolg geeft aan het verzoek tot terugzending van een behoeftige, ingediend door de commissie van de onderstandswoonst, zich beroepend op de weigering van de behoeftige de onderstandswoonst te vervoegen, handelt in strijd met artikel 27 Wet 27 november 1891, en moet verder zelf de kosten dragen.

Commissie van Openbare Onderstand van Mechelen t/
Commissie van Openbare Onderstand van Dinant.

Arrest nr. 7504.

Overwegende dat Hélène Berenger geboren is op 28 juli 1881; dat haar echtgenoot Achille Vandercam op 11 oktober 1951 overleed; dat de commissie van openbare onderstand van Mechelen aan H. Berenger vanaf 2 november 1950 steun ten huize verleende; dat de behoeftige op 7 maart 1955 in het Onze-Lieve-Vrouw-ziekenhuis ter verpleging werd opgenomen; dat zij er overleed op 28 maart 1955;

Overwegende dat de commissie van openbare onderstand van Mechelen op 13 augustus 1951 aan de commissie van openbare onderstand van Dinant kennis gaf van de verleende onderstand; dat in een schrijven

van 17 december 1953 gericht tot de commissie van openbare onderstand van Mechelen, de commissie van openbare onderstand van Dinant zich akkoord verklaarde de van 13 augustus 1951 tot 17 februari 1952, datum waarop Berenger volgens haar, te Mechelen onderstandswoonst zou verworven hebben, verleende onderstand te dragen; dat zij tevens vroeg de behoeftige terug te zenden ten einde haar te plaatsen in haar ouderlingengesticht; dat in een schrijven van 24 december 1953 de commissie van openbare onderstand van Mechelen mededeelde dat de behoeftige weigerde Mechelen te verlaten en naar Dinant te gaan; dat de opneming van Berenger in het ziekenhuis ter kennis werd gebracht van de commissie van openbare onderstand van Dinant bij bericht van 8 maart 1955, herhaald op 18 april 1955;

Overwegende dat bij toepassing van artikel 2 van de wet van 27 november 1891, de ten huize aan H. Berenger verleende onderstand ten laste valt van de woonplaats van onderstand en zulks met ingang van 28 juli 1951, datum waarop de belanghebbende zeventig jaar oud is geworden;

Overwegende dat H. Berenger als gehuwde vrouw bij toepassing van artikel 11 van de wet van 27 november 1891 de woonplaats van onderstand heeft van haar echtgenoot A. Vandercam; dat deze ingeschreven is geweest in de bevolkingsregisters van Dinant van 15 december 1919 tot 30 juli 1949; dat hij elders geen woonplaats van onderstand heeft verworven; dat de commissie van openbare onderstand van Dinant op 28 juli 1951 de commissie van openbare onderstand was van de woonplaats van onderstand van de betrokkene;

Overwegende dat de commissie van openbare onderstand van Dinant bij schrijven van 24 mei 1955 aan de gouverneur der provincie Namen liet weten dat zij de onderstandslast aanvaardde wat betreft de kosten van verpleging van de betrokkene in het ziekenhuis te Mechelen van 7 tot 28 maart 1955; dat de commissie van openbare onderstand van Dinant echter de terugbetaling weigert van de na 17 december 1953 aan huis verleende steun;

Overwegende dat de commissie van openbare onderstand van Dinant op 17 december 1953, bij toepassing van artikel 27 van de wet van 27 november 1891, de terugzending vroeg van de behoeftige; dat de verzoekende partij hieraan geen gevolg gaf, aanvoerende in haar schrijven van 24 december 1953 dat « belanghebbende, van deze beslissing op de hoogte gebracht, formeel weigerde Mechelen te verlaten »;

Overwegende dat de tekst van artikel 27 van de wet slechts in de twee door dit artikel opgesomde gevallen toelaat de terugzending uit te stellen; dat deze gevallen terzake geen toepassing vinden; dat de weigering van instemming van de belanghebbende niet dienstig kan worden ingeroepen; dat hieruit volgt dat de commissie van openbare onderstand van Dinant ontslagen is van elke tussenkomst in de kosten veroorzaakt door de onderstand aan huis verleend aan Berenger na de ten onrechte geweigerde terugzending;

Besluit :

Enig artikel.

De commissie van openbare onderstand van Dinant is gehouden aan de commissie van openbare onderstand van Mechelen terug te betalen de kosten van de onderstand verleend aan huis aan H. Berenger van 28 juli 1951 tot 17 december 1953, alsmede de kosten veroorzaakt door haar verpleging in het ziekenhuis van 7 tot 28 maart 1955.

HOF VAN BEROEP TE LUIK

5e Kamer. — 23 januari 1959.

Voorzitter dd. : M. Ulrix.

Raadsheren : MM. Van Hamont en de Schaetzen.

Advocaat-generaal : M. Kellens.

Advocaten : Mrs. Jenné en Gruyters.

Overeenkomsten. — Gedeeltelijke verbreking wegens toeval of overmacht. — Verschaffen van een passende compensatie. — Geen aanleiding tot schadevergoeding.

Het openbaar domein kan het voorwerp niet uitmaken van verhuring doch wel van een overeenkomst sui generis waarvan evenwel, bij analogie, de beginselen van de huurovereenkomst moeten worden toegepast. Indien gemelde overeenkomst niet volledig kan uitgevoerd worden wegens toeval of overmacht (i.c. tussenkomst van de bezettende overheid) doch mits het verschaffen van een passende vergelding bestaat er geen aanleiding tot het verlenen van schadevergoeding tenzij de medecontractant het bewijs mocht leveren werkelijk schade geleden te hebben tengevolge van de tussengekomen wijziging.

De tienjarige verjaring voorzien bij art. 1304 B.W. is slechts toepasselijk bij vorderingen in nietigverklaring of vernietiging van een overeenkomst doch niet wanneer het enkel gaat — zoals i.c. — over een gedeeltelijke verbreking.

Stad St. Truiden t/ Belgische Staat.

Gelet op de stukken van het geding, bepaaldelijk op de regelmatige uitgaven voorgelegde vonnissen gewezen door de burgerlijke rechtbank van eerste aanleg van het arrondissement Hasselt, respectievelijk op 15 juni en op 9 november 1956;

Overwegende dat de hogere beroepen tegen deze beide vonnissen gericht regelmatig zijn naar de vorm, dat ze binnen de termijnen van de wet ingediend werden en dat daartegen verder geen gronden van niet-ontvankelijkheid aangevoerd worden, noch voorhanden zijn; dat hetzelfde geldt ten overstaan van het incidenteel (beroep) lees : hoger beroep;

Overwegende dat bij middel van een overeenkomst tussen de geschilvoerende partijen afgesloten op 1 oktober 1943, de hoofdgroepering Tuinbouwproducten van de tijdens de vijandelijke bezetting opgerichte Nationale Landbouw- en Voedings Corporatie het genot bekomen heeft, ten bate van de uitoefening van haar bedrijvigheid, van een gedeelte van het Marktplaats van de stad St. Truiden, deel uitmakend van het openbaar domein van appellanten, en dat bij wijze van vergoeding voor deze vergunning gepaard bij prestaties waartoe appellante zich verbonden had, een jaarlijkse uitkering (ten onrechte in het contract verhuring geheten) ten belope van 225.000 frank bedongen werd en trouwens ook door de hoofdgroepering werd uitbetaald, dat de zogezegde verhuring, luidens de bewoordingen van het contract een aanvang genomen heeft op 1 mei 1943 en dat ze voor één jaar aangegaan werd, doch dat de vergunningsperiode die voor de beslechting van het huidige conflict van betekenis is, deze is die zich uitstrekt van 1 oktober 1943 tot 1 oktober 1944;

Overwegende dat de Belgische Staat, Departement van Geldwezen, na de opheffing van de N.L.V.C., de rechten en verplichtingen van deze laatste heeft overgenomen en dat hij, bij een op 29 oktober 1955

uitgestuurde dagvaarding, de terugbetaling vordert van een som van 125.000 frank om reden appellante gedurende het tijdperk gaande van 13 april tot 31 oktober 1944 aan de N.L.C.V. de mogelijkheid niet heeft gegeven de toegestane vergunning uit te baten; dat geïntimeerde, tot staving van zijn eis, aanvoert dat appellante op 13 april 1944 overdekte loopgraven op bedoeld marktplaats aangelegd heeft, waardoor de hoofdgroepering het gebruik van dit plein niet meer gehad heeft;

Overwegende dat alhoewel deze zeer sommaire dagvaarding niet eens de rechtsgrond aanhaalt op welke de vordering wordt gesteund, nochtans aangenomen kan worden dat het ter zake gaat om een aanvraag in gedeeltelijke verbreking van de besproken overeenkomst, dit is in mindering van de overeengekomen vergoeding, zonder schadeloosstelling, om reden appellante — zonder dat haar enig persoonlijk verwijt treft — het beloofde genot niet volledig heeft bezorgd en de beloofde prestaties niet volledig heeft geleverd, ingevolge toeval of overmacht;

Overwegende inderdaad dat geïntimeerde niet betwist dat de door appellante uitgevoerde beschermingswerken, haar door de bezettende overheden werden opgelegd;

Overwegende dat de eerste rechter de aanvraag ten dele ingewilligd heeft met de te terugbetalen som vast te stellen op 78.125 fr.;

Overwegende dat de eerste rechter met reden de exceptie van verjaring, door appellante ingediend, van de hand gewezen heeft; dat het artikel 1304 van het Burgerlijk Wetboek inderdaad alleen vorderingen in nietigverklaring of vernietiging van een overeenkomst in het oog heeft, hetgeen ter zake geenszins het geval is;

Overwegende dat in feite behoort te worden onderzocht of de Hoofdgroepering Tuinbouwproducten gedurende de hogeraangeduide periode de voordelen waarop zij contractueel aanspraak mocht maken in dergelijke mate heeft verbeurd dat zij daarom gerechtigd wordt de gedeeltelijke verbreking van de overeenkomst van 1 oktober 1944 te bekomen;

Overwegende dat om op deze vraag het gepaste antwoord te verschaffen het volstaat in overweging te nemen de zeer klare en volledige samenvatting door het definitieve vonnis « a quo » verschaft van de omstandigheden waarin de bedrijvigheid van de Hoofdgroepering zich van oktober 1943 tot oktober 1944 ontwikkeld heeft, te weten : « Als voorbereiding tot de landing in Normandië werd het Belgisch Grondgebied vanaf april 1944 onderworpen aan zware luchtbombardementen; diensgevolge verplichtte de bezetter de stad St Truiden schuilloopgrachten te graven op de Grote Markt en konden de markten door deze omstandigheden, alsmede door de in zekere diensten, nl. de vervoerdiensten, ontstane ontredde- ring en de vrees van de plattelandsbevolking om zich naar de blootgestelde steden te begeven, in de eerste weken niet doorgaan; langzamerhand en onder de druk van de noodwendigheid de voedselvoorziening te verzekeren en de beginnende fruitoogst af te zetten, begon men zich aan de nieuwe toestand aan te passen en werd de fruit- en groentenmarkt vanaf midden juni 1944 gehouden aan de Tiense- en Naamse Vest, hetzij dan ook met verminderde activiteit; deze toestand duurde nagenoeg tot aan de bevrijding van dan af werd alle activiteit van de N.L.C.V. praktisch stopgezet ;

Overwegende dat uit deze passus van het bestreden vonnis blijkt dat slechts in de eerste weken na 13 april 1944 een belemmering is ingetreden die de hoofdgroepering belet heeft voordeel te halen uit de

verbintenis die zij had aangegaan, maar dat deze periode van geen tel is ter beoordeling van het huidig geschil, vermits gedurende de maanden april en mei praktisch geen inlands fruit op de markten wordt aangebracht en dat de verhandeling van dat fruit hoofdzakelijk, zoniet uitsluitelijk de activiteit van de hoofdgroepering daarstelde; dat het verder blijkt dat nadien en tot het einde van de vijandelijke bezetting, dit heet gedurende de ganse effectieve fruithandelsperiode, een andere standplaats ter beschikking van de hoofdgroepering gesteld werd; dat zij aldaar hare bedrijvigheid heeft overgebracht en dat niet ernstig mag beweerd worden dat haar deze plaatverandering — trouwens door haar aangenomen — enige nadeel berokkend heeft; dat uit dit alles spruit dat appellante hare verplichtingen op voldoende wijze vervuld heeft, door het verschaffen van een adaequate plaatsvergunning met daarbij de noodzakelijke personeel-prestaties en dat hare medecontractante dan ook al de voordelen genoten heeft waarop zij normaal mocht rekenen;

Overwegende inderdaad dat de omstandigheid door de eerste rechter in het licht gesteld, namelijk dat hare activiteit bij het einde van de bezetting verminderde gene omstandigheid vormt die van aard is de Hoofdgroepering van een gedeelte van hare verplichtingen te ontslaan door de gedeeltelijke verbreking van een vrijelijk aangegane overeenkomst, daar dergelijke activiteitenvermindering — waarvan trouwens de belangrijkheid door geen enkel bewijskrachtig element gestaafd wordt — in zulke onstandvastige en beroerde tijdsomstandigheden een normaal risico was, waaraan iedere handelaar blootgesteld was, en waarvan de Hoofdgroepering rekening kon houden bij het aangaan van hare verbintenis en zulks waarschijnlijk ook gedaan heeft; dat zij in het tegenovergesteld geval hare belangen op erbarmelijke wijze behartigd heeft, tekortkoming voor de gevolgen van dewelke zij zelf moet instaan;

Om deze beweegredenen;

Het Hof, uitspraak doende op tegenspraak en in openbare zitting;

Gelet op artikel 24 der Wet van 15 juni 1935;

Gehoord de heer Advocaat-generaal Kellens J. in zijn deels eensluidend advies;

Ontvangt de hogere beroepen;

Doet het bestreden vonnis teniet, en wijst geïntimeerde af van zijn eis, met veroordeling in de kosten van beide instanties.

HOF VAN BEROEP TE GENT

1e Kamer. — 17 december 1959.

Voorzitter: M. Bossaert.

Raadsheren: MM. De Vreese en Beeckman.

Advocaat-generaal: M. Matthys.

Advocaten: Mrs. Duponcheel en Deschaepmeester.

Deskundige. — Wijziging van de door het tussenvonnissen aan de deskundige toegewezen opdracht. — Recht van de partijen dit te doen en het gezag van gewijsde van dit tussenvonnissen te verzaken. — Het gezag van het rechterlijk gewijsde is niet van openbare orde.

Het is niet in strijd met de openbare orde wanneer de partijen van de uitvoering van een vonnis afzien, bij

onderlinge overeenkomst de door het vonnis bepaalde opdracht van de aangestelde deskundige wijzigen en de rechtbank verzoeken op basis van het ingevolge deze gewijzigde opdracht uitgebracht deskundig verslag te beslissen.

Zo het gezag van gewijsde belet, dat een partij aan een andere een oplossing zou opdringen, die tegen dit gezag zou indruisen, belet niets de partijen om bij onderling akkoord van het voordeel van hetgeen in een tussenvonnissen met gezag van gewijsde is bekleed, afstand te doen, te vragen dat de aangestelde expert zijn verslag zou opmaken en de rechtbank haar eindvonnis zou wijzen op de basis van een overeengekomen en aanvaarde nieuwe grondslag.

Het gezag van het rechterlijk gewijsde is niet van openbare orde. In zaken, die uitsluitend de private rechten van partijen betreffen, is de rechtbank verplicht met de bedoelde gewijzigde overeenkomst van partijen rekening te houden.

Van Houtte t/ Baert.

Gezien de stukken, o.m. het vonnis tussen partijen op tegenspraak gewezen door de Rechtbank van eerste aanleg te Kortrijk op 14 februari 1958;

1. *Betreffende het hoofdzakelijk beroep ingesteld tegen het eindvonnis dd. 14 februari 1958 alléén:*

Overwegende dat het beroep regelmatig is naar de vorm en tijdig werd ingesteld;

Overwegende dat in beweegredenen die het Hof onafscheidbaar acht van het dispositief, nl. van de termen « volgens de overeenkomsten tussen partijen » — de eerste rechter in zijn tussenvonnissen dd. 19 april 1957 (definitief) heeft beslist dat de litigieuze aannemingsovereenkomst als een betrekkelijk « forfait » diende te worden beschouwd.

Dat de bij gezegd tussenvonnissen aangestelde deskundige, in strijd met deze beslissing, zijn opdracht uitvoerde op grondslag van een aannemingsovereenkomst tegen « eenheidsprijzen »;

Dat de eerste rechter in zijn eindvonnis dd. 14 februari 1958 appellant heeft veroordeeld tot betaling van een som die, op enkele ondergeschikte punten na, de bekrachtiging is van het saldo waartoe de expert op basis van deze gewijzigde grondslag was gekomen;

Overwegende dat appellant aanvoert dat het deskundigenverslag volstrekt nietig is, en de hervorming vordert van het eindvonnis, met aanstelling van een nieuwe deskundige die zijn opdracht zou uitvoeren « binnen het raam van het forfait », « volgens de overeenkomst tussen partijen »;

Overwegende dat geïntimeerde deze vordering — die voor het eerst in beroep wordt geformuleerd — ten onrechte niet ontvankelijk acht, als nieuwe eis ingeleid in strijd met artikel 464 W.B.R.;

Dat appellants eis tot nietigverklaring van het deskundigenverslag en tot aanstelling van een nieuw deskundige, ter zake geen nieuwe eis is doch slechts een nieuw verweermiddel tegen de oorspronkelijke vordering van geïntimeerde;

Overwegende dat appellants beroep echter ongegrond is;

Overwegende dat de aangestelde deskundige, in zijn bijkomend verslag dd. 29 augustus 1957 uitdrukkelijk noteert dat reeds bij het eerste plaatsbezoek, niet alleen de raadslieden maar de partijen de verklaring aflegden formeel akkoord te zijn dat de werken werden uitgevoerd « tegen eenheidsprijzen en niet tegen

forfaitair akkoord», en noteert dat «beide partijen» bij lezing van het voorlopig verslag op 31 juli 1957, deze verklaring vernieuwden;

Dat, nu deze verklaringen door de partijen zelf werden afgelegd, appellants opwerping omtrent het gemis aan lastgeving of bijzondere volmacht van zijn advocaat, niet dienend is;

Dat appellant deze door hem zelf vrijwillig aangedane overeenkomst thans des te min vermag te loochenen of er des te min kan op terug komen, dat hij ze in rechte heeft bevestigd door in eerste aanleg zonder voorbehoud ten gronde te concluderen over de besluiten van het deskundigen-verslag die op deze overeenkomst waren gesteund;

Dat, nu appellant én de termen van het aannemingscontract én de draagwijdte van de verklaring die hij aflegde zeer goed kende, er ook geen sprake van is dat de overeenkomst zou nietig zijn wegens dwaling;

Overwegende dat noch geïntimeerde noch de expert «eigenmachtig» of «uit eigen initiatief» de grondslag van de opdracht hebben gewijzigd, maar dat de expert zulks deed in uitvoering van de overeenstemmende wil van de partijen;

Dat, indien het de expert niet toegelaten was eigenmachtig de draagwijdte van de rechten der partijen te bepalen of hun verbintenissen te interpreteren, hij wél mocht rekening houden met verklaringen die beide partijen eenparig voor hem aflegden, i.a.w. met de overeenkomst die zij hem verzochten te acteren, zelfs indien partijen hem zodoende een opdracht gaven die de door het vonnis voorgeschreven opdracht wijzigde;

Dat appellant vergeefs inroept dat bekentenissen niet over de rechtsbetwisting mogen dragen;

Dat, daargelaten dat een bekentenis nopens een rechtsfeit geldig is, het ter zake gaat om een overeenkomst waarbij partijen bij onderling akkoord hun verbintenis interpreteren en bij toepassing daarvan de draagwijdte bepalen van de opdracht van de expert;

Dat het appellant vrij stond, liever dan geïntimeerde tegen het tussenvonnis in beroep te zien komen, het voordeel dat dit vonnis hem verleende te verzaken;

Dat het niet strijdig is met de openbare orde dat partijen de uitvoering van een vonnis verzaken, bij onderlinge overeenkomst aan de opdracht van de aangestelde deskundige een andere draagkracht geven dan deze die het vonnis had voorgeschreven, en de rechtbank verzoeken te statuëren op basis van een verslag waarin de aangestelde deskundige deze gewijzigde opdracht heeft uitgevoerd;

Overwegende dat, zo het gezag van het rechterlijk gewijsde belet dat een partij aan een andere een oplossing zou opdringen die tegen dit gezag zou indruisen, niets belet dat de partijen, bij onderling akkoord het voordeel zouden verzaken van hetgeen in een tussenvonnis met gezag van gewijsde is bekleed, en vragen dat de aangestelde expert zijn verslag zou opstellen en dat de rechtbank haar eindvonnis zou vellen op basis van een nieuwe, bij onderlinge overeenkomst aanvaarde grondslag;

Dat het gezag van het rechterlijk gewijsde niet van openbare orde is;

Dat in zaken die alleen de private rechten van partijen aanbelangen, de rechtbank gehouden was met deze gewijzigde overeenkomst van partijen rekening te houden;

Overwegende dat het vonnis van 14 februari 1958 evenmin de bewijskracht schendt van de aannemingsovereenkomst dd. 11 juni 1955; dat het partijen im-

mers vrij stond deze overeenkomst te wijzigen, dat zij, vóór de expert, de draagwijdte die zij aan hun aannemingsovereenkomst wensten te geven, duidelijk hebben toegelicht;

Dat het deskundigen-verslag derhalve geenszins nietig is en er geen reden is tot hervorming van het eindvonnis uit dien hoofde;

2. Betreffende het incidenteel beroep tegen het vonnis dd. 19 april 1957 :

Overwegende dat, nu het Hof de nietigheid van de expertise verwerpt en de afrekening tussen partijen op grond van eenheidsprijzen bekrachtigt, er over het incidenteel beroep dat «voor zoveel nodig» tegen het vonnis dd. 19 april 1957 werd ingesteld, niet moet worden gestatueerd;

Dat dit incidenteel beroep blijkbaar alleen werd ingesteld ten subsidiairen titel, voor het geval dat het Hof de expertise zou nietig verklaren;

Overwegende dat, nu de afrekening tussen partijen moet geschieden niet op basis van het relatief forfait, maar op basis van eenheidsprijzen, er evenmin moet worden ingegaan op de betwisting die geïntimeerde «zeer ondergeschikt» opwerpt aangaande het bedrag van de forfaitaire prijs (180.179 fr. in plaats van, «bij vergissing» 167.469 fr.);

3. Betreffende het incidenteel beroep tegen het eindvonnis dd. 14 februari 1958;

a) Aftrek van 500 fr. wegens onvoltooide kelder :

Overwegende dat de expert en met hem de eerste rechter van oordeel waren dat, zo de kelder niet waterdicht is, zulks ligt aan het niet plaatsen van een boord (solin) tussen vloer en muren, en uit dien hoofde voor dit voltooiingswerk 500 fr. aftrokken;

Dat geïntimeerde vergeefs opwerpt dat, indien hij dit voltooiingswerk niet uitvoerde, hij het ook niet aanrekende, zodat de kostprijs ervan niet mag worden afgetrokken;

Dat geïntimeerde, eens dat hij ook de muren cimenteerte en hiervoor wordt betaald (1.943 fr.), gehouden was het dichtmaken van de kelder behoorlijk te voltooien, zodat de aftrek van 500 fr. gerechtvaardigd is ten titel van minderwaarde;

b) Gerechtskosten :

Overwegende dat terwijl geïntimeerde betaling vorderde van 144.667 + 18.832 fr., ten slotte bleek dat slechts 101.544 fr. moesten worden betaald;

Dat de eerste rechter met reden 1/3 van de kosten, deze van expertise inbegrepen, ten laste legde van geïntimeerde;

Om deze redenen,

Het Hof,

Gelet op artikel 24 van de wet van 15 juni 1935, Gehoord de heer advocaat-generaal Matthijs in zijn gedeeltelijk eensluidend advies;

Alle andere en meeromvattende besluiten verwerpende als ongegrond, verklaart het hoofdzakelijk beroep ontvankelijk doch ongegrond;

Zegt dat dienvolgens niet moet worden gestatueerd noch over het incidenteel beroep tegen het vonnis dd. 19 april 1957, noch over het juiste bedrag van de «forfaitaire» prijsopgave;

Verklaart het incidenteel beroep tegen het eindvonnis ontvankelijk doch ongegrond; bevestigt het vonnis dd. 14 februari 1958 met dien verstande dat rekening moet worden gehouden met de sedert dit vonnis betaalde afkorting van 50.000 frank, en veroordeelt appellant tot de kosten van de aanleg.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE ANTWERPEN

1e Kamer. — 22 november 1958.

Voorzitter : M. P. De Preter.

Rechters : M.M. E. Ceulemans en C. Verhaaren.

Advokaten : Mrs. P. De Keulenaer en W. Clijmans.

Oneerlijke mededinging. — Algemene beginselen. — Reklamekaartjes verzonden aan de cliënteel van een vroegere werkgever, voorzien van een eigenhandig geschreven vermelding. — Aansprakelijkheid van de ouders voor een daad van oneerlijke mededinging, uitgaande van hun minderjarig kind. — Bewijskracht der boekhouding. — Bedrag der schadeloosstelling.

1. *Principieel is de handel volstrekt vrij en de cliënteel dient als een « res nullius » beschouwd te worden. Een werknemer mag zich, na de verdwijning van de conventionele band tussen zijn voormalige werkgever en hemzelf, rechtstreeks richten tot de cliënteel van zijn voormalige patroon om zijn persoonlijke diensten aan te bieden. Hij mag dat echter slechts doen voor zover hij beroep doet op de goede betrekkingen die hij met deze cliënteel heeft gehad ter gelegenheid van zijn vorig dienstcontract, en op voorwaarde dat hij alle verwarring vermijdt tussen de zaak van zijn voormalige werkgever en de concurrerende zaak. Indien hij gewag maakt van zijn titel van oud-bediende, dan blijkt zijn bedoeling om, gebruik makend van de goede reputatie van de zaak van zijn voormalige werkgever, zich deze cliënteel toe te eigenen. De vrijheid van mededinging van de uit dienst tredende werknemer wordt aanvaard onder het voorbehoud dat hij zich onthoudt van alle foutieve gedragingen.*
2. *Het verzenden aan de cliënteel van een voormalige werkgever van reclamekaartjes, die de opening van een nieuwe zaak — in casu een dameskapsalon — aankondigen en die voorzien zijn van een eigenhandig geschreven aanbeveling, doet verwarring ontstaan in de geest van sommige cliënten en maakt de mededinging foutief en onrechtmatig, wat van aard is schade te berokkenen.*
3. *Een minderjarige is grotelijks onafhankelijk van zijn ouders of voogden voor wat betreft zijn beroepsbelangen, zodat de ouders of voogden bezwaarlijk aansprakelijk kunnen gesteld worden voor een fout door de minderjarige, in verband met zijn beroep begaan, tenzij het bewijs zou geleverd worden dat deze fout zou voortvloeien uit een gemis aan opvoeding. Van ouders of voogden kan niet geëist worden dat zij de beroepsplichten van hun kinderen of pupillen kennen, en dat zij bij machte zijn hen van een overtreding ervan te weerhouden.*
4. *Een boekhouding is niet bewijskrachtig wanneer ze niet beantwoordt aan de wettelijke voorschriften en wanneer ze niet regelmatig is bijgehouden.*
5. *Wanneer de schade, geleden ten gevolge van de oneerlijke mededinging niet nauwkeurig gekend is, moet ze geschat worden, in casu op 35.000 fr.*

Pasmans t/ Bruyninckx en Paelinck.

Overwegende dat de vordering strekt tot solidaire veroordeling van verweerders om aan aanlegger te betalen de som van 236.362 frank, als vergoeding van de schade, aangericht door de onrechtmatige mededinging vanwege B... V..., minderjarige zoon van eerste verweerster, thans in dienst bij tweede verweerder;

I. *Betreffende de al of niet onrechtmatige mededinging.*

Overwegende dat principieel de handel volstrekt vrij is en de cliënteel als « res nullius » wordt beschouwd (R.P.D.B. v° concurrence illicite, n° 7);

dat bijgevolg de rechtspraak vrij unaniem aanneemt dat een werknemer, na de verdwijning van de conventionele band tussen zijn voormalige werkgever en hemzelf, zich rechtstreeks tot de cliënteel van zijn expatroon mag richten, om zijn persoonlijke diensten aan te bieden;

Dat hij zulks echter slechts mag doen voor zover hij beroep doet (bedekt of niet) op de goede betrekkingen welke hij met deze cliënteel heeft gehad ter gelegenheid van zijn vorig dienstcontract en dat hij insgelijks alle verwarring vermijdt tussen de zaak van zijn expatroon en de concurrerende zaak; dat, voor zover hij gewag maakt van zijn titel van oud-bediende, zijn bedoeling doorschemert om, gebruik makend van de goede reputatie van de zaak van zijn vorige werkgever (zie R.P.D.B., verbo cit. n° 79 en aldaar vermelde rechtspraak), zich deze cliënteel toe te eigenen;

Overwegende dat aan de rechtbanken aanbevolen wordt de kwesties van onrechtmatige mededinging eerder streng te beoordelen ten einde een minimum van eerlijkheid en goede trouw in het handelsmidden te handhaven (R.P.D.B. verbo cit. n° 18) en dat talrijke vonnissen, meestal van werkrechtsheren, dan ook de vrijheid van mededinging van de uit dienst tredende werknemer slechts aanvaarden onder het voorbehoud dat hij zich onthoudt van alle foutieve gedragingen (zie o.m. Werkrechtsherenraad Gent, 27 januari 1931, Jur. Fl. blz. 284; en id. Charleroi, 29 april 1929, Jur. Louage d'ouvrage, 1930, blz. 59);

Overwegende, ter zake dat nadat B... V... ongeveer een jaar lang, als specialist voor damescoiffure, werkzaam geweest was in aanleggers zaak, er onenigheid tussen hem en zijn patroon oprees naar aanleiding van het feit dat hem elders betere voorwaarden aangeboden werden en dat B... in die omstandigheden aanleggers dienst verliet op 28 augustus 1957;

Dat, blijkens poststempels op de omslagen, reeds op 29 augustus 1957 kaartjes in omloop werden gebracht, de opening aankondigend van een nieuw damessalon, gelegen in dezelfde buurt als dit van aanlegger, en waarvan de leiding opgedragen was aan B... V...;

Dat zekere cliënten van aanlegger hem zulke kaartjes ter hand stelden, welke zij op hun adres ontvangen hadden, en dat hierop onder de gedrukte tekst een eigenhandige melding aangebracht was, luidende « Uw coiffeur Victor »;

Dat verweerders toegeven (blz. 2 onderaan hunner besluiten) dat B... V... een honderdtal van zulke kaartjes verzond aan « vrienden, kennissen en relaties » en dat niet ontkend wordt dat bedoelde kaartjes voorzien waren van die eigenhandige schriftelijke melding;

Overwegende dat bijgevolg vaststaat dat B... V... een groot deel dezer kaartjes moet verzonden hebben naar dames die hij, als coiffeur in dienst van aanlegger, bediend had; dat immers de woorden « Uw coiffeur Victor » anders geen zin hebben, en dat zoniet aanlegger langs trouw gebleven cliënten zulke kaartjes niet had kunnen voorbrengen;

Dat het, bij dit alles, zonder belang is te weten of B... V... de adressen putte uit de steekkaarten van aanlegger dan wel of hij, voortgaande op zijn contact met die cliënteel, de adressen elders ging opsporen;

Dat het niet bewezen en ook zonder belang is dat het de vakkunde van B... V... was die bedoelde cliënten naar de zaak van aanlegger geloodst had, vermits

hij juist om die vakkennis betaald werd en beloond door een stijgend aandeel in de winst;

Overwegende dat de reclamekaartjes trouwens nog een andere bijzonderheid vertonen, te weten dat zij niet de naam vermelden van de nieuwe werkgever, die voor de beoogde cliënteel werd verzwegen omdat hij voor haar niets beduidde, maar dat zij integendeel in grote drukletters de naam B... V... vermelden, naam die voor veel van de geadresseerden wel iets kon zeggen, vooral wanneer er de hoger bedoelde schriftelijke melding nog bijkwam;

Dat uit dit alles onomstootbaar blijkt dat er reeds op 29 augustus 1957 tussen B... V... en tweede verweerder een overleg bestond om de cliënteel van aanlegger zo mogelijk naar de nieuwe zaak te lokken, door te schermen met de naam van de reeds gunstig gekende werknemer, en discreet allusie te maken op de goede diensten welke deze laatste, tijdens zijn vroeger dienstverband, aan de aangesproken cliënten beezen had;

Overwegende dat het aannemelijk is dat hierdoor ook verwarring ontstond in de geest van sommige cliënten, die, niet eens bevroeden dat B... V... van werkgever veranderd was en aan aanlegger vroegen of deze naar de Provinciestraat ging verhuizen;

Overwegende dat dit alles juist de elementen zijn die bedoelde mededinging foutief en onrechtmatig maken en ongetwijfeld van aard zijn schade te berokkenen aan aanlegger;

II. Betreffende de aansprakelijkheid.

Overwegende dat de fout van B... V... een duidelijk professioneel karakter draagt;

Dat, vermits de minderjarige grotelijks onafhankelijk is van zijn ouders of voogden wat betreft zijn beroepsbelangen en o.m. het verhuren van zijn diensten het behouden van zijn loon, lidmaatschap van beroepsvereniging, de ouders of voogden bezwaarlijk aansprakelijk kunnen gesteld worden voor een fout door de minderjarige, in verband met zijn beroep begaan, tenzij aanlegger het bewijs zou leveren dat deze fout (zoals b.v. diefstal) zou voortspuiten uit een gemis aan opvoeding;

Dat het hier integendeel klaarblijkelijk een inbreuk betreft op de beroepspllichten en de professionele verantwoordelijkheid van B... V..., en dat van ouders of voogden niet kan geëist worden dat zij de beroepspllichten van hun kinderen of pupillen kennen, en dat zij bij machte zijn hen van een overtreding ervan te weerhouden;

Dat de aansprakelijkheid van tweede verweerder integendeel vaststaat;

Dat immers niet ernstig kan betwist worden dat er op het ogenblik van de verzending der aankondigingen een overeenkomst van dienstverhuring tussen tweede verweerder en B... V... bestond, vermits de faktuur voor het drukken van deze kaartjes op naam van tweede verweerder uitgesteld werd;

Dat bedoelde verzending juist de eerste daad van uitvoering van deze overeenkomst uitmaakt, terwijl uit het vernuftig opstel van de tekst blijkt dat tweede verweerder mede wilde profiteren van de goede reputatie welke B... V... bij de cliënten van zijn vorige patroon verworven had;

Dat het zonder belang is te weten of tweede verweerder iets afwist van het aanbrengen door B... V... van zijn eigenhandig onderschrift, vermits de gebeurlijke onwetendheid de committent niet van aansprakelijkheid verlost (zie R.P.D.B. v^o cit. n° 26 en vlg.);

III. Betreffende de omvang der schade.

Overwegende dat het in zulke gevallen niet mogelijk

is de schade nauwkeurig te kennen, zodat ze moet geschat worden;

Dat aanlegger desaanvaande moeilijk kan gevolg worden in zijn redenering;

Overwegende dat de zozegde boekhouding van aanlegger niet bewijskrachtig is omdat ze niet alleen niet beantwoordt aan de wettelijke voorschriften, maar dat uit het uniform uitzicht van schrift en inkt ook blijkt dat zij niet dag voor dag gehouden werd, maar, op zijn best genomen, maand per maand, wat nog bevestigd wordt door zekere bijzonderheden (zie b.v. het verschil van uitzicht tussen oktober 1953 en november 1953, tussen oktober 1954 en november 1954, tussen de recapitulatie van einde 1956 en de maand januari 1957, alsook de hele reeks verbeteringen in de data gaande van 9 tot 31 maart 1953); dat in deze boekhouding geen namen van cliënten te vinden zijn, zodat het totaal onmogelijk is zekere affirmaties van aanlegger te controleren;

Overwegende dat de sterke achteruitgang van aanleggers zaak, na het vertrek van B... V..., bezwaarlijk te verklaren is door het enig feit van de gewraakte verzending van kaartjes, alhoewel dit deze achteruitgang ongetwijfeld zal bespoedigd hebben; dat deze achteruitgang voor het overige ook kan toegeschreven worden aan :

1) het vertrek van B... V... op zichzelf, vermits het aan te nemen is dat deze gunstig gezien was door de cliënteel, terwijl aanlegger moet toegeven dat hijzelf de damescoiffure onvoldoende kent;

2) het feit van algemene bekendheid dat er de laatste jaren een steeds toenemende concurrentie merkbaar is in de sektor van de damescoiffure, waarvan de salons als padderstoelen uit de grond rijzen, zulks ook in aanleggers buurt, zoals hij zelf toegeeft;

3) het vooruitzicht op onteigening van het pand waarin aanleggers zaak gelegen is, waardoor verhinderd wordt de zaak grondig te moderniseren;

Overwegende dat aanlegger hoegenaamd niet bewijst noch aanbiedt te bewijzen dat de sluiting zijner zaak en de verkoop van zijn outillage werkelijk onafwendbaar waren ten gevolge niet slechts van het vertrek van B... V... (want het stond deze immers vrij te vertrekken), maar wel van de verzending der kaartjes;

Dat het door aanlegger geëist bedrag dan ook fel overdreven voorkomt;

Om deze redenen :

De Rechtbank, na erover beraadslaagd te hebben, tegenspreklijk recht doende,

Alle andere en verdere besluiten verwerpend,

Verklaart de vordering ontvankelijk, en er recht op doende,

Verklaart ze ongegrond ten opzichte van eerste verweester, wijst aanlegger in dit opzicht af van zijn eis en veroordeelt hem tot de gedingkosten berokkend aan deze verweester;

Verklaart de eis gedeeltelijk gegrond ten opzichte van tweede verweerder, veroordeelt deze dienvolgens om aan aanlegger te betalen ten titel van schadevergoeding, wegens daden van onrechtmatige mededinging, gepleegd door B... V..., een bedrag een aequo et bono bepaald op 35.000 frank, met de gerechtelijke intresten en de gedingkosten;

Verleent akte aan aanlegger dat hij het geding schat op 150.000 frank, alleen voor wat betreft de bevoegdheid en aanleg.

Abonneert U op Rechtskundig Weekblad

BURGERLIJKE RECHTBANK TE BRUGGE

1e Kamer. — 17 februari 1960.

Voorzitter : M. F. Kesteloot.

Rechters : MM. L. B. Vanden Bussche en A. Desplenter.
O.M. : M. J. Boudolf.**Toestemming tot het huwelijk. — Minderjarige. — Eensgezinde weigering door de ouders. — Geen toestemming door de rechtbank.***Een kind van min dan 21 jaar, kan geen huwelijk aangaan zonder de toestemming van zijn beide ouders. (artikel 148 B.W. gewijzigd bij de wet van 14 juli 1953).**Sinds de wet van 17 juli 1953, mag, in geval de ouders het over die toestemming niet eens zijn, het geschil voor de rechtbank gebracht worden door één van hen.**Sinds deze wet heeft echter de rechtbank, minder nog dan vroeger, tussen te komen indien de ouders eensgezind de toestemming weigeren, al weze hun weigering nog zo onrechtmatig of zelfs zuiver baatzuchtig.**Een vordering van het Openbaar Ministerie, in dit geval, is wel onwettig doch ongegrond.*

O. M. t/ F.P. en H. J. M.

Gezien de dagvaarding van 22 januari 1960;

Gehoord in openbare zitting, de heer Jozef Boudolf, eerste substituut procureur des Konings in zijn vordering;

Gelet op de toepassing van de artikelen 2, 34, 35, 37, 40 en 41 van de wet van 15 juni 1935 betreffende het gebruik der talen in gerechtszaken;

Overwegende dat beide verweerders, ofschoon be hoorlijk gedaagd, niet verschenen zijn;

Overwegende dat de vordering, ambtshalve ingesteld door het openbaar ministerie, ertoe strekt aan F. L. M.M., ongehuwde dochter van F. P. en van H. J. M., geboren te Brugge de 9 november 1939, toelating te horen geven om in het huwelijk te treden met X., zoon van... en van...;

Overwegende dat beide ouders van F. L. voornoemd, hun toestemming tot dit huwelijk weigeren; dat zij de volle leeftijd van 21 jaar niet heeft bereikt;

dat uit het ingesteld onderzoek duidelijk blijkt dat de ouders van de minderjarige, voordat de vader ... 1958 failliet werd verklaard, met de verloving instemden, de verloofde in hun huis toelieten en samen met hem en hun dochter uitstapjes deden en foto's lieten nemen van hun dochter en haar verloofde in hun bijzijn;

dat zij hun houding wijzigden toen de minderjarige, wegens schade opgelopen bij een auto-ongeval, belangrijke vergoedingen toegewezen kreeg en toen zij, na reeds voor 186.000 fr. schuldbekentenissen voor haar vader ondertekend te hebben, weigerde nog verdere schulden van haar ouders op zich te nemen;

dat de ouders dus wel hun toestemming tot het voorgenomen huwelijk weigerden wegens baatzuchtige redenen die blijkbaar in strijd zijn met het belang van hun dochter;

Overwegende dat de vordering van het openbaar ministerie ontvankelijk is; dat het openbaar ministerie immers in burgerlijke aangelegenheden, gerechtigd is om op te treden wanneer de openbare orde dit optreden eist, zelfs in zaken waar geen wettekst een uitdrukkelijke opdracht daartoe heeft gegeven; (Ver-

breking. mei 1881; Pasier. 1881, I, 230; Verbr. 28 december 1896, Pasier. 1897, I, 51; Verbr. 11 juni 1908, Pasier. 1908, I, 246.);

dat het uit de bestanddelen van hovenbedoeld onderzoek blijkt dat F. L. voornoemd zwanger is en dat zij, volgens de vaststellingen van Dr. A. V. te Brugge, rond 16 april 1960 zal bevallen;

dat het de openbare orde aanbelangt dat het bedoelde kind in een wettig gezin zou geboren worden;

Overwegende, ten gronde, dat thans onbetwist vaststaat dat de ouderlijke macht uitsluitend bestaat om in de onmacht van het kind te voorzien; dat het een beschermende macht is waarvan de reden van bestaan en meteen ook de perken uitsluitend te vinden zijn in het belang van het kind;

dat het dan ook algemeen aanvaard is dat, in beginsel, iedere uitoefening van de ouderlijke macht aan het toezicht van de rechtbanken onderworpen is; Thiry, t. I. nr 503; Dekkers, Dr. Civ., t. I. nr 346 en 349; Laurent, t. IV, nr 260; vergelijk 292; Demolombe, t. VI, nr 367 en volg.; Aubry et Rau, 550, uitg. 1873 t. VI blz. 82, uitg. 1917, t. IX, p. 116 en nota 24; Demante, t. II, nr 114bis, I; Planiol et Ripert, t. I. nr 302 en ook 310 en 311; Beudant, t. IIbis, nr 1384 en vlg. Zie ook Josserand, Dr. Civ. Positif, t. I. nr 1120 en 1076; Savatier, Dr. civ., t. I. nr 228 en 242; Planiol, Tr. Elem. t. I. nr 1728 en 1730; Colin et Capitant, t. I. p. 451 en volg. en vooral 452.);

dat echter, vooraleer de wet van 14 juli 1953, het artikel 148 van het burgerlijk wetboek wijzigde, de rechtsleer algemeen van oordeel was dat de weigering van toelating om in het huwelijk te treden, voor de minderjarige, afdoende en onoverkomelijk was;

dat dan ook, volgens een algemene rechtsleer, er bij de rechtbanken geen verhaal kon genomen worden tegen de beslissing van de beide ouders of zelfs tegen de beslissing van de vader alleen aan wie de toenmalige wet de beslissing overliet in geval van tegenstrijdigheid tussen de ouders. (Toulier, I, nr 546 en vooral nr 547; Demolombe, t. III, (franse uitgave) en t. II (belgische uitgave) nr 51 en nr 86; Marcadé, t. I, nr 523 en 546; Aubry & Rau, édit 191 t. VII, 462, 2° p. 104 en nota 25 en ook p. 109 endota 40 en de aldaar geciteerde auteurs; Huc, t. II, nr 57, p. 69; Arntz, t. I, nr 280 en 286; Laurent, t. II, nr 322; Thiry, t. I, nr 231; Planiol et Ripert, t. II, 140; Planiol, Tr. Elem., t. I, nr 757 en vooral nr 769; Baudry Lacantinierie, Précis, t. I, nr 328; Baudry-Lacantinierie, Traité, 3e uitg. t. III, nr 1483 en 1484, p. 127; Colin et Capitant, t. I p. 130 vooral in fine; Josserand, t. I, nr 737 (édit 1932); Beudant, t. II, nr 525 en vlg.; De Page, t. I, nr 593, 3° p. 532; Kluyskens, t. VII, nr 227 in fine; Beltjens, sub art. 148, dr 1 en sub art. 160 nr 2 en 3; Fuzier-Herman, Code civ. sub art. 148, nr 23; Meche-lyncx & Belvaux, Code civ. Expl. sub art. 160);

dat echter reeds vóór de wijziging van de wet, door de rechtspraak was beslist dat, waar de vader de toestemming weigerde terwijl de moeder ze wenste te geven, de rechtbank mocht tussenkomen om het huwelijk toe te laten aan de minderjarige met de toestemming van de moeder alleen, (Rb. Brussel, 11 juli 1952; Bulletin de la Fédération des Avoués, 1952, nummer IV van 1 oktober 1952, blz. 13; Brugge, 9 oktober 1950; R.W. 1950/51, kol. 1577);

Dat de wetgever overigens deze mening heeft bekrachtigd en uitdrukkelijk in het nieuw artikel 148 van het burgerlijk wetboek, gewijzigd bij de wet van 14 juli 1953, aan de rechtbank toelaat te wijzen dat de minderjarige in het huwelijk zal mogen treden met de toestemming van één der ouders en niettegenstaande de weigering van een andere ouder;

dat, vóór de bedoelde wijziging, ook werd gevonnist dat, op vordering van het openbaar ministerie, het huwelijk mocht worden toegestaan door de rechtbank, tegen de weigering van beide ouders in, (Rb. Brussel, 4 april 1952 en de merkwaardige opmerkingen van de heer P. Mahillon, onder aan dit vonnis; J. T. 1953, blz. 241);

dat de nieuwe tekst van artikel 148 B.W. echter duidelijk een dergelijke oplossing uitsluit;

dat de oorspronkelijke tekst van het burgerlijk wetboek, over de tussenkomst van de rechtbank niet sprak en daardoor zelf niet uitsloot dat de rechtbank, bij toepassing van bovenbedoelde algemene beginselen in zake ouderlijke macht, kon tussenkomen, zowel in geval van eenstemmige weigering der toestemming door beide ouders als in geval van tegenstrijdigheid tussen de ouders;

dat, daarentegen, de nieuwe tekst, de tussenkomst van de rechtbank uitdrukkelijk voorziet doch alleen voor het geval van weigering door één der ouders en op verzoek van de andere ouder;

dat deze nieuwe tekst daardoor zelf de tussenkomst uitsluit in geval van weigering door beide ouders;

dat het daarenboven volstaat de voorbereidende werkzaamheden in te zien om ten volle overtuigd te zijn dat de wetgever van 1953 slechts een enkele afwijking van de traditionele uitsluiting van alle gerechtelijke tussenkomst heeft willen bezegelen, namelijk in het geval van onenigheid tussen de beide ouders;

dat hetgeen de wetgever wilde veranderen was, dat de vader én de moeder, inzake toestemming tot het huwelijk van hun minderjarige kinderen, op volkomen gelijke voet gesteld werden;

dat het vroeger artikel 148 B.W. eventueel ontstane meningsverschillen tussen beide ouders eenvoudig oploste door het overwicht en de eindbeslissing aan de vader toe te kennen; dat de nieuwe wet daarentegen ditzelfde konflikt oploste door de beslissing aan de rechtbank op te dragen;

dat, juist vóór de stemming in de Kamer der Volksvertegenwoordigers, de Minister van Justitie, de tekst door de kamerkommissie voorgesteld tegen de tekst van de Senaat, nog samenvatte als volgt: «... les droits de la mère sont aussi bien respectés que ceux du père. En cas de désaccord, c'est le tribunal qui aura à statuer, soit à la requête du père, soit à la requête de la mère...» (Ann. Parl. 1952-53, K.d.V., Zitting van 3 juni 1953, p. 19);

dat de verslaggever Charpentier de tekst van de kamerkommissie als volgt samenvatte: «... Uw commissie voor Justitie wenst dus dat de toestemming van de moeder voortaan in aanmerking komt op dezelfde wijze als de toestemming van de vader...»;

dat dezelfde verslaggever daar verder aan toevoegde: «... Er kan dus niet gezegd worden dat het gezag van het gezinshoofd ondermijnd zou worden... Wanneer de moeder in het huwelijk zal willen toestemmen en de vader er zich tegen verzet, zal de moeder bijzonder gewichtige redenen moeten hebben om er toe te besluiten, indien er eendracht heerst in het gezin, om een rechtsvordering in te stellen. Het zal dan zijn omdat het belang van het kind zulks vergt, en de rechtbank zal overigens slechts in deze onderstelling het verzoek inwilligen», (Verslag Charpentier, K.d.V., 1952-53, Bescheiden, nr 283, vooral blz. 2 en vlg.);

dat de verslaggever in de Senaat, eenvoudig deze woorden beamend aanhaalde, (Verslag van Remoortel, Senaat 1952-53, Bescheiden nr 386);

dat deze teksten duidelijk maken dat de wetgever van 1953 geen tussenkomst van de rechtbank voor ogen had, dan in geval van meningsverschil tussen de

ouders en op verzoek van die ouder die het met de weigering der toestemming niet eens kon worden;

dat de nieuwe tekst dan ook even duidelijk iedere tussenkomst van de rechtbank uitsluit in geval van eenparige weigering der toestemming tot het huwelijk van een minderjarige door zijn beide ouders;

Om deze redenen,

De rechtbank,

Wijzende bij verstek tegen beide verweerders,

Verklaart de vordering ontvankelijk doch ongegrond en wijst ze als dusdanig af;

Kosten ten laste van de Staat.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE TONGEREN

(zetelend als Rechtbank van koophandel)
22 januari 1960.

Voorzitter: M. Driessen.

Rechters: MM. Alsteens en Schiepers.

Advocaten: Mrs. Bocken en Franssen.

Faillissement. — Vereisten voor het vaststellen van de datum van staking der betalingen.

Voor het vaststellen van de datum van staking van de betalingen moet worden onderzocht op welk tijdstip het ophouden der betalingen van de gefailleerde met het wankelen van zijn krediet gepaard ging.

N.V. Werken- en Discontobank t/ P.V.B.A. Christophe en Mr. Franssen qq.

Overwegende dat dit verzet regelmatig is naar de vorm en binnen de wettelijke termijn werd ingesteld, dat het derhalve ontvankelijk is;

Overwegende dat bij vonnis van deze rechtbank, in datum van 6 november 1959, eerste verweerster in staat van faillissement werd verklaard en door dit vonnis de datum van staking der betalingen werd vastgesteld op 25 maart 1959, zijnde 6 maanden voor de datum van aanvraag tot het bekomen van een gerechtelijk concordaat gedaan door eerste verweerster;

Overwegende dat het verzet van aanlegster thans ertoe strekt de datum van staking der betalingen van de gefailleerde te zien vaststellen op de datum van uitspraak van het vonnis van faillissementverklaring zijnde 6 november 1959, of minstens op een datum na 15 juli 1959;

Overwegende dat, voor de vaststelling van de datum van staking der betalingen, het behoort te onderzoeken op welk tijdstip het ophouden der betalingen door de gefailleerde gepaard is gegaan met het wankelen van haar krediet;

Overwegende dat, uit de door de partijen bijgebrachte elementen, blijkt dat de gefailleerde reeds van voor 23 maart 1959 in gebreke bleef regelmatig de ontvangen facturen te betalen;

Dat daarenboven een ganse reeks onbetaalde facturen dagtekenen van april en begin mei 1959;

Overwegende dat, zoals het verder blijkt uit de besluiten van aanlegster zelf, de gefailleerde op 11 mei 1959, een lening van meer dan 200.000 frank aanging bij aanlegster;

Overwegende dat het duidelijk is dat indien de gefailleerde in mei 1959 de noodzakelijkheid heeft ingezien een lening aan te gaan, klaarblijkelijk met het doel haar schulden gedeeltelijk te betalen, en wel inziende dat het geleende bedrag onvoldoende was om de toe-

stand te redden, er een zeer ernstig vermoeden bestaat dat deze handelwijze van de gefailleerde juist ingegeven was door het feit dat zij tot de vaststelling gekomen was dat haar krediet bij haar leveranciers aan het wankelen was gebracht;

Overwegende dat het derhalve vaststaat dat in ieder geval vanaf begin mei 1959, het krediet van de gefailleerde aan het wankelen was gebracht terwijl de staking der betalingen reeds vroeger was aangevangen;

Overwegende dat het dan ook gepast voorkomt de datum van staking der betalingen, zoals voorzien door artikel 442 der Wet op het faillissement, te bepalen op 1 mei 1959;

Gezien de artikels 2, 30 tot 37 en 55 tot 59 van de wet van 15 juni 1935, gewijzigd door de wet van 20 juli 1939;

Om deze redenen,

De Rechtbank, wijzend op tegenspraak;

Gehoord de heer Albert Schiepers, rechter-commissaris van het faillissement P.V.B.A. Christophe, in zijn verslag;

Verklaart het verzet ontvankelijk en gedeeltelijk gegrond;

Zegt dat de staking der betalingen, overeenkomstig artikel 442 der wet op het faillissement, door de gefailleerde, zijnde eerste verweerster, op 1 mei 1959, is geschied;

Veroordeelt beide verweerders tot de kosten.

NOOT: Zie ook Hof van Beroep Brussel, 24 september 1959, R.W. 1959/60, 984.

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE GENT

8 augustus 1959.

Voorzitter : M. Vanderstuyft.

Referendaris : Mevr. Verschooren-Sevens.

Advocaten : Mrs. R. Moreels en E. Buysse.

Faillissement. — Uitsluitende bevoegdheid van de Rechtbank van Koophandel, die het faillissement heeft uitgesproken, vorderingen die met de faillissementstoestand samenhangen, te beoordelen.

De territoriale bevoegdheid van de Rechtbank van Koophandel, die het faillissement heeft uitgesproken, is van openbare orde. Deze rechtbank is uitsluitend bevoegd om alle vorderingen, die in de faillissementstoestand zelf hun oorsprong vinden, zoals vorderingen ex artikel 445 en/of 446 van de faillissementswet, te beoordelen.

Mrs. A. De Decker en Moreels (faillissement N.V. Gentse Dok- en Scheepsbouwwerven)
Rechters : M.M. W. Devreux en U. Vynckier.
t/ N.V. Werkhuizen F. Matthynssens

Overwegende dat eisers, die beweren dat de gefailleerde op 15-4-1958 een kraan « Krane Kar » bij verweerster heeft aangekocht voor de prijs van 275.000 fr. plus taks, betaalbaar door wissels volgens aanvullende overeenkomst van 16-4-1958, dat de gefailleerde na een eerste betaling van 50.000 fr. nagelaten heeft verder te betalen en dat daarom de partijen op 9-7-1958 overeengekomen zijn de verkoop te

ontbinden en over dezelfde kraan en voor dezelfde prijs een huurkoop te sluiten met eigendomsvoorbehoud voor de verkoopster tot na de laatste betaling, voorhouden dat deze laatste overeenkomst nietig is op grond van artikel 445 van de wet op de faillissementen, subsidiair dat zij vernietigbaar is op grond van artikel 446 van dezelfde wet en nog meer subsidiair dat het eigendomsvoorbehoud, in de huurkoop voorzien, niet tegenstelbaar is aan de massa der schuldeisers, en bijgevolg de nietigheid vorderen der overeenkomst van 9-7-1958, zoniet haar vernietiging en minstens de niet tegenstelbaarheid van het eigendomsvoorbehoud in deze overeenkomst bedongen, en vragen te horen zeggen voor recht dat de kwestieuze kraan in eigendom aan de gefailleerde toebehoort;

Overwegende dat verweerster vooreerst de onbevoegdheid ratione loci der Rechtbank van Gent tegenwerpt om reden :

1. dat het contract te Antwerpen werd gesloten en dat het te Antwerpen diende uitgevoerd te worden door de gefailleerde;

2. dat er verknochtheid bestaat tussen deze vordering en een vordering hangend voor de Rechtbank van Koophandel te Antwerpen, vordering die tot voorwerp heeft de verbreking te bekomen der zelfde huurovereenkomst dd. 9-7-1958 wegens wanbetaling der huurprijzen en de betaling der achterstallige huurgelden;

Overwegende dat verweerster in verband met de betwisting zelf ten stelligste loochent dat er ooit een verkoop nopens de kwestieuze kraan werd gesloten, zodat de huurverkoop van 9-7-1958 geldig is, niet door nietigheid of vernietigbaarheid aangetast en volkomen tegenstelbaar is aan de derden;

Overwegende dat verweerster dienvolgens in hoofdorde besluit tot de onbevoegdheid der rechtbank en in bijkomende orde tot de ongegrondheid van de vordering;

Overwegende, wat de bevoegdheid aangaat, dat, zoals de eisers het voorhouden, de rechtbank die het faillissement uitspreekt uitsluitend bevoegd is om alle vorderingen te beoordelen welke hun oorsprong vinden in de faillissementstoestand zelf;

Overwegende dat de huidige vordering ongetwijfeld bij dergelijke vorderingen te rangschikken valt, daar zij de toepassing beoogt van artikel 445 en/of 446 van de faillissementswet, welke toestanden regelen die zich alleen bij een faillissement voordoen;

Overwegende dat de territoriale bevoegdheid van de koophandelsrechtbank, die het faillissement heeft uitgesproken, van openbare orde is;

dat hieruit voortspruit :

1. dat de rechtbank van Gent bevoegd is om de litigieuze overeenkomst te beoordelen, zelfs indien deze te Antwerpen werd gesloten en zelfs indien de betalingsverplichtingen van de gefailleerde te Antwerpen dienden uitgevoerd te worden;

2. dat de exceptie van verknochtheid niet dient weerhouden te worden, want dat de eventuele bevoegdheid der rechtbank van Antwerpen, ten aanzien van het huidig geding uit hoofde van verknochtheid met de zaak die vóór haar aanhangig is, moet wijken voor de speciale en dwingende bevoegdheid der rechtbank van Gent ten aanzien van deze vordering;

Overwegende, wat de betwisting zelf aangaat, dat de gegevens der zaak doen uitschijnen dat, in tegenstrijd met wat eisers beweren, de gefailleerde op 15-16 april 1958 de kwestieuze kraan niet bij verweerster heeft aangekocht;

Overwegende dat de gefailleerde zich weliswaar op gezegde data heeft verbonden de kraan aan te kopen aan de prijs van 275.000 fr. mits bepaalde modaliteiten en na een proef van zes dagen, maar dat verweerster

zich niet gelijktijdig heeft verbonden de kraan te verkopen;

dat, anders gezegd, de gefailleerde een eenzijdige aankoopbelofte heeft gedaan, die alleen haarzelf en niet de eventuele verkoopster verbond;

dat deze eenzijdige verbintenis slechts een voldongen koop-verkoopcontract zou geworden zijn, indien de verweerster de gefailleerde had gedwongen haar belofte van aankoop uit te voeren;

dat zij op dat ogenblik verkoopster werd en dat hare verplichtingen wederkerig zekere rechten ten voordele van de gefailleerde zouden hebben ontstaan;

Overwegende dat de verweerster dit echter niet heeft gedaan;

dat zij de aankoopverbintenis vanwege de gefailleerde blijkbaar heeft geëist bij het afleveren op de proef van de nieuwe kraan tot zekerheid van de gunstige afloop dezer verrichting;

dat het dralen der gefailleerde met het aanvaarden van de voorgestelde betalingsmodaliteiten haar wellicht wantrouwen is gaan inboezemen en haar heeft aangezet niet verder de verkoop der kraan te benaastigen doch ze te verhuren met een contract van huur-verkoop dat practisch aan de gefailleerde dezelfde voordelen bood doch haar slechts de eigendom der kraan zou verlenen nadat zij gedeurende een zekere periode regelmatig de kraan had gehuurd en er de huurprijzen van had betaald;

Overwegende dat, op 15-16 april 1958 geen verkoop gesloten zijnde, de eigendom der kwestieuze kraan niet aan de gefailleerde is overgegaan, met het gevolg dat deze eigendom niet terug aan verweerster overgedragen werd op 9-7-1958;

dat de overeenkomst van 9-7-1958 daarom noch nietig is op grond van artikel 445 van de wet op de faillissementen noch vernietigbaar op grond van artikel 446 der zelfde wet;

Overwegende, wat de tegenstelbaarheid aangaat aan de massa der schuldeisers van het eigendomsvoorbehoud geformuleerd in deze huurkoop, dat er ter zake moet worden nagegaan of deze overeenkomst een werkelijke verhuring is of als een schijnverkoop moet worden aangezien;

Overwegende dat het past, ten einde zulks te bepalen, de omstandigheden na te gaan en de voorwaarden te onderzoeken waarin deze overeenkomst gesloten werd;

Overwegende dat, zoals hierboven uiteengezet, de kraan aan de gefailleerde op proef werd gegeven te beginnen van 15-4-1958 tegen een huurprijs van 1.500 frank per werkdag;

dat deze proef op vraag van de gefailleerde werd verlengd dd. 22-4-1958 (haar brief van deze datum) zodat de gefailleerde het bezit der kraan bleef behouden en na herhaaldelijk aandringen van verweerster om hetzij de koop te sluiten en de koopprijs te betalen, hetzij de huurprijs te vereffenen, zij op 4-7-1958 aangevend een check van 50.000 fr. «inzake huur kraan» aan verweerster toestuurde;

dat de huurverkoop na deze betaling tot stand kwam;

Overwegende dat de maandelijkse huurprijzen die in het huur-verkoopcontract op 31.336 fr. werden vastgesteld, als werkelijke huurprijzen moeten worden aangezien, vermits de huurprijs der kraan per werkdag voor een korte huurperiode van zes dagen 1.500 frank bedroeg en dat hij voor een periode van iets meer dan anderhalve maand op 50.000 fr. werd begroot;

dat rekenschap houdende met deze prijzen en anderzijds met het belang voor de eigenaarster der kraan, deze zonder onderbreking en voor een lange periode

verhuurd te zien, de huurprijs van 31.336 fr. per maand als een normale huurvergoeding moet worden aangezien;

Overwegende dat, alhoewel het aandeel koopprijs, vervat in de maandelijkse vergoeding van 31.336 fr. zeer gering blijkt te zijn in verhouding tot de volledige waarde der kraan, indien men dezelfde maandelijkse huurprijs ook reeds als een normale huurvergoeding aanziet, zulks echter niet pleit tegen de verhuring want dat soortgelijk apparaat door een intensief gebruik zeer spoedig verslijt en zijn waarde verliest en dat zijn verkoopwaarde na de gestipuleerde verhursperiode hierdoor oonbeduidend wordt; dat zulks de reden uitmaakt van de geringe invloed van de koopprijs in het kwestieus contract;

Overwegende dat al deze elementen tot het besluit leiden dat er een werkelijke verhuring werd gesloten op 9-7-1958 en niet een verkoop, deze laatste slechts tot stand komend na de periode der verhuring en in geval van regelmatige betaling der huurgelden;

Overwegende dat bij een verhuring de eigendom der verhuurde zaak niet op de huurder overgaat;

Overwegende dat de gefailleerde dienvolgens geen eigendomsrecht op de kwestieuze kraan bezit;

dat de vordering ongegrond is;

Om deze redenen :

De Rechtbank,

Alle meerdere en tegenstrijdige besluiten verwerpende;

Gehoord in zijn verslag de heer Stanislas de Buck van Overstraeten, rechter-commissaris van het faillissement der N.V. Gentse Dok en Scheepsbouwwerven,

Verklaart zich bevoegd ratione loci.

Ontvangt de vordering doch wijst ze af als ongegrond.

Laat de kosten van het geding ten laste van de eisende partij.

POLITIERECHTER TE EVERGEM

9 oktober 1959.

Rechter : M. Vangeenberghe.

Advocaten : Mrs. Kluyskens, Clink (loco Buissere) en Nuytinck.

Wegverkeer. — Tegenstrijdigheid tussen artikel 24, I van de Internationale Conventie van Genève en artikel 11, I, van het K.B. van 8 april 1954. — Voorrang der Internationale Conventie.

De goedkeuring door België van de Internationale Conventie van Genève d.d. 19.9.'49 ontnemt «ratione personae» het strafbaar karakter aan een overtreding van het Belgisch verkeersreglement (in casu het voeren op de openbare weg van een motorvoertuig van meer dan 5 ton zonder de minimum leeftijd van 21 jaar bereikt te hebben) door een vreemdeling, zo deze in zijn land (mede-ondertekenaar van de Conventie) het vereiste bewijs tot het voeren van dergelijke voertuigen verkregen heeft.

O.M. t./Van der Stricht en De Regge.

Aangezien er een twijfel bestaat die moet ten goede komen aan verdachte Van der Stricht;

Aangezien verweerder Rijnart Franciscus het Nederlandse rijbewijs BCDE verworven heeft dat hem toelaat in Nederland een vrachtwagen met een lading van meer dan 3.500 kg te voeren;

Dat de Belgische wet van 1 april 1954 de Internationale Conventie van Genève van 19 september 1949 betreffende het wegverkeer goedgekeurd heeft en in België bindend gemaakt; dat volgens artikel 24, 1 van deze internationale conventie België verplicht is ieder autovoerder van een vreemd land (medecontractant zoals België en Nederland) zonder nieuwe examen de voertuigen te laten besturen waarvoor hij een geldig rijbewijs bekomen heeft in zijn land van herkomst;

Aangezien Rijnart bijgevolg een vrachtwagen van meer dan 3.500 kg (zonder beperking van gewicht) mocht besturen in België; dat het feit «ratione personae» niet strafbaar is;

WERKRECHTERSRAAD IN BEROEP TE ANTWERPEN

22 december 1959.

Voorzitter: M. E. Van den Berghe.

Advocaten: Mrs. Buysse en Deckers loco G. Franck.

Bediendencontract. — Eenzijdige wijziging van arbeidsvoorwaarden door werkgever. — Grond tot ontbinding met aanspraak op schadevergoeding.

Opzegging van een reiziger met bepaling door de werkgever dat eerstgenoemde tijdens de duur van de opzeggingsperiode inplaats van door huisbezoeken nog slechts bij middel van brieven met de cliënte contact zal mogen onderhouden. Deze wijziging van de arbeidsvoorwaarden levert grond tot ontbinding van de overeenkomst ten laste van de werkgever op, met veroordeling van deze laatste tot betaling van de wettelijke opzeggingsvergoeding.

Six t/ Sapromet.

Gezien het beroep ingesteld op 28 oktober 1958 door de heer L. Six, wonende te Wilrijk, Hoge Aardstraat, 11, tegen een vonnis van het Arbeidsgerecht van eerste aanleg te Antwerpen dd. 24 september 1958, kamer voor bedienden, waarbij de Raad, inzake de N.V. Sapromet, Ankerrui, 13, Antwerpen verweerder veroordeelt tot betaling van 18.997 frank met de gerechtelijke intresten; aanlegger afwijst van het overige van zijn eis en elk der partijen verwijst in de helft der kosten;

Overwegende dat beroepene incidenteel beroep ingesteld heeft ten einde te horen zeggen dat de veroordeling tot betaling van achterstallig betaald verlof door de eerste rechter toegestaan zou herleid worden, gezien de gedane betalingen tot een bedrag van 4.090 frank voor het jaar 1960 en 8.917 frank voor de verlofdagen 1957, hetzij in totaal 13.007 frank;

Overwegende dat beroeper die sedert 1 augustus 1954 als bediende in dienst was van beroepene bij aangekend schrijven dd. 28 oktober 1957 in vooropzeg werd gesteld vanaf 1 november 1957 met einde 31 april 1958;

Dat als reden voor de opzeg werd aangegeven het feit dat de beroeper in zijn bevestigingsbrieven bezoeken aan cliënten op gaf die nooit hadden plaats gehad;

Dat alhoewel een mogelijke onvrijwillige vergissing niet is uitgesloten in hoofde van beroeper de preciese

en nauwkeurige inlichtingen door beroeper verstrekt de gegrondheid van deze redenen hebben bewezen;

Overwegende dat tijdens de periode van opzegging en namelijk op 7 november 1957 de beroeper onmiddellijk werd doorgezonden om de volgende redenen: namelijk dat beroeper een onkostennota had ingediend voor verplaatsingen die door beroeper waren aangegeven als hebbende zich voorgedaan op 23 en 25 oktober 1957 dan wanneer zij zich in werkelijkheid hadden voorgedaan op 22 oktober 1957;

Overwegende dat uit deze data kan uitgemaakt worden dat die redenen dezelfde zijn of in het zelfde verband liggen van de redenen die aanleiding hebben gegeven tot de doorzending van beroeper met vooropzeg op 28 oktober 1957;

Dat alsdan door dit laatste schrijven beroepene zelf erkend heeft dat het feit niet van aard was om de normale verhoudingen tussen werkgever en werknemer totaal onmogelijk te maken en dat dit feit aldus niet als zwaarwichtig kan gelden om een onmiddellijke doorzending te motiveren;

Overwegende dat het tweede ingeroepen feit de volgende is: namelijk dat beroeper zich niet meer op het bureel heeft aangeboden vanaf 31 oktober 1957;

Overwegende dat beroeper te zijner verrechtvaardiging inroept dat de werkgever na hem in vooropzeg te hebben gesteld de werkvoorwaarden heeft veranderd wat in tegenstrijd is met de bepalingen der dienstovereenkomst en onder meer met artikel 5 van de wet op het bediendencontract;

Dat inderdaad bewezen is en door de beroepene erkend dat zij haar aangestelde vanaf het ingaan van de termijn van vooropzeg verplicht heeft slechts in contact te treden met het cliënteel langs de weg van de briefwisseling;

Dat vermits de taak van de bediende erin bestond een roestwerend apparaat te demonstreren en aldus het cliënteel aan huis te bezoeken het bewezen is dat door hem het bezoek aan deze cliënteel te verbieden de werkgever de arbeidsvoorwaarden heeft willen veranderen en aldus het bestaande bediendenkontraakt heeft verboden;

Dat dienvolgens beroeper recht heeft op schadevergoeding die, vermits hij sedert min dan 5 jaar in dienst was, gelijk is aan drie maanden loon;

Dat beroeper hiervoor een bedrag van 42.000 frank heeft opgevorderd en dat dit bedrag niet betwist wordt;

Overwegende dat voor wat de verlofvergoeding betreft:

Overwegende dat de eerste rechter beroepene veroordeeld had om aan beroeper te betalen een bedrag van 18.997 frank achterstallige verlofvergoeding;

Overwegende dat tijdens de debatten bewezen werd dat beroepene hierop 3.990 frank had betaald zodat zij dus verschuldigd is gebleven een bedrag van 18.997 frank — 3.990 frank = 15.007 frank;

Dat het tegenberoep in die mate dan ook gegrond voorkomt;

Overwegende voor wat de gezinsvergoedingen betreft: bewezen is dat beroeper sinds 19 januari 1957 een dochttertje ten laste heeft;

Overwegende dat dienvolgens de vordering strekkende tot het bekomen van een bedrag van 1.275 frank wegens gezinsvergoedingen gegrond is;

Overwegende dat beroeper een bedrag van 82.242 F opvorderde wegens kosten aan zijn auto;

Dat hij namelijk beweert dat zijn werkgever hem aangezet had om een auto te verschaffen en zich zou verbonden hebben om de onkosten van deze wagen te betalen;

Overwegende dat het wel eigenaardig voorkomt dat

beroeper er eerst in 1958 zou aan gedacht hebben kosten op te vorderen die reeds meer dan 1 of 2 jaar zouden verschuldigd zijn, dan wanneer de werkgever de gewoonte had de onkosten regelmatig af te rekenen en uit te betalen;

Overwegende dat het trouwens aan beroeper als oorspronkelijk aanleggende partij toebehoort het bewijs te leveren dat volgens het bediendenkontraakt de werkgever voor de terugbetaling van de auto-onkosten verantwoordelijk is;

Dat er echter ter zake geen bewijs geleverd is en zelfs geen bewijs wordt aangeboden;

Dat dit hoofd van de vordering aldus totaal ongegrond voorkomt;

Om deze redenen,

.....

BOEKBESPREKING

M. R. Stein. — *The Eclipse of Community, an Interpretation of American Studies.* — Princeton, New Jersey, Princeton University Press, 1960. — 354 p., 6.00 \$.

De schrijver, assistent-professor in de sociologie bij de Brandeis-University, maakt een synthese van de meest bekende opzoekingen die in de laatste vijftig jaren in Amerika omtrent de agglomeraties zijn gedaan. Zij vormt een degelijke kritische inleiding tot deze gewichtige tak van de sociologie en zal aan de beginnening veel tijdverlies sparen en een klaar inzicht geven. Het overzicht, als case-study beschouwd, van de arbeid van Robert Park over Chicago, van de H. en R. Lynd over Muncie, van Lloyd over Newburyport en anderen, geïnterpreteerd vanuit anthropologisch en psychoanalytisch standpunt laat tevens aan de auteur toe een theorie te schetsen die een regelmatige tendens in de ontwikkeling van de Amerikaanse agglomeraties vooropstelt: het is de tendens naar groeiende interdependentie en verminderde plaatselijke autonomie (bl. 107) die dan tevens de voorwaarde biedt voor het ontstaan van de massa-mens (bl. 108). Deze leer wordt dan toegepast op enkele specifieke typen: krotwijken, Bohemia's, Deep South agglomeraties, voorgeborchten en militaire agglomeraties uit wereldoorlog II. In zijn conclusies tracht schrijver te bewijzen dat urbanisatie, industrialisatie en bureaucratisatie gelijkaardig Amerikaans gemeenschapsleven, gelijkaardige instellingen en persoonlijkheden hebben geboetseerd.

Het «Epilogue» vormt een geslaagde kritisch-vergelijkende studie in de methodes die in het onderzoek omtrent de agglomeraties door de verschillende navorsers werden gevolgd.

De bibliographie is goed geselecteerd, al sluit ze meer journalistische werken niet uit: ze weerspiegelt aldus de trant zelve van de schrijver, zoals die eveneens blijkt uit de ietwat mysterieuze titel van het werk. M. B. Stein maakt van de beeldspraak gebruik (bl. 329) om als een van de donkerste momenten van de agglomeratie-verduistering te wijzen op de oorsporing van de individuele oorspronkelijkheid door de beslommingen van de loopbaan of de eisen van de gemakzucht en in de afhankelijkheid van het centraal gezag. Door deze pessimistische kijk deelt hij de opvatting van een niet onbelangrijke schaar van zijn landgenoten als E. Fromm, M. C. Wright, D. Riesman, E. V. Stonequist en W. H. Whyte, die overigens juist zoals hij hun sociologie met een romantisch-literaire inslag aandoen.

J. Haesaert

OVERZICHT DER BELGISCHE WETGEVING

(1 januari - 31 januari 1960)

I. Staats- en Administratief Recht.

1. *Financiën.* — De wet van 24 december 1959 (S. 1-2 januari 1960) stelt de begroting der dotatiën vast voor het dienstjaar 1959.

2. *Ministerie van Openbare Werken en Wederopbouw.* — *Oorlogsschade.* — Bij K.B. van 24 december 1959. (S. 1-2 januari 1960 - 7) worden de provinciale Directie's en de Commissies van Beroep voor Oorlogsschade der provincies Oost-Vlaanderen en Limburg afgeschaft. De Commissies van Beroep van Oost-Vlaanderen en Limburg blijven evenwel de bevoegdheid tot op een datum door de minister te bepalen, behouden voor al de zaken die bij hen werden ingeleid tot en met 31 december 1959. Het amtsgebied van de provinciale directeur en van de commissie van beroep voor oorlogsschade van Brabant omvat voortaan ook de amtsgebieden der provinciale directeurs en de commissies van beroep van Oost-Vlaanderen en Limburg.

3. *Economische Zaken.* — *Kleding en Confectienijverheid.* — Het K.B. van 27 november 1959 (S. 1-2 januari 1960 - 9) wijzigt wat de kleding- en confectienijverheid betreft, het K.B. van 24 mei 1954 houdende samenschakeling en wijziging der besluiten betreffende de jaarlijkse statistiek der voortbrenging in de nijverheid.

4. *Reclame maken.* — Bij K.B. van 14 december 1959 (S. 4 januari 1960 - 35) worden regelen gesteld op het aanplakken en reclame maken.

5. *Ministerie van Belgisch Congo.* — *Fonds voor inlands welzijn.* — Het K.B. van 25 september 1959 (S. 6 januari 1960 - 58) wijzigt het besluit betreffende de oprichting van het fonds voor inlands welzijn.

6. *Openbare werken.* — *Strandconcessies.* — Het K.B. van 14 december 1959 (S. 7 januari 1960 - 66) bepaalt de voorwaarden die de houders van strandconcessies moeten naleven.

7. *Nationaal Instituut voor Radioomroep.* — Het K. B. van 25 december 1959 (S. 7 januari 1960 - 72) stelt het organiek kader van het vast personeel van het Belgisch Nationaal Instituut voor Radioomroep vast.

8. *Landsverdediging.* — De wet van 30 december 1959 (S. 8 januari 1960 - 90) stelt het contingent van het leger voor het jaar 1960 vast.

9. *Landbouw.* — Het M.B. van 31 december 1959 (S. 8 januari 1960 - 100) stelt het bedrag der premïen toegekend aan de instellingen die uit Belgische melk zekere melkderivaten voortbrengen vast.

10. *Financiën.* — Het K.B. van 24 december 1959 (S. 11 januari 1960) wijzigt het K.B. van 6 augustus 1951 tot regeling van de dienst der staatsschuld.

11. *Financiën.* — Het M.B. van 31 december 1959 (S. 11 januari 1960 - 57) wijzigt dit van 9 november 1957 betreffende de uitgifte van schatkistcertificaten bestemd tot dekking van bankpassiva.

12. *Volksgezondheid*. — Het K.B. van 23 december 1959 (S. 11 januari 1960 - 159) stelt het beloop der rijksbijdragen voor 1959 in de werkingskosten van de door het Nationaal Werk voor Kinderwelzijn beheerde of erkende kolonies en van de toelagen voor vacantiehuizen en kolonies, dagkuren, moederhuizen, dag- en nacht kinderbewaarplaatsen, vast.

13. *Financiën*. — Het K.B. van 8 december 1959 (S. 13 januari 1960 - 186) wijzigt de verordening op de openbare fondsen en wisselbeurs te Gent.

14. *Ministerie van Belgisch Congo*. — *Fonds voor inlands welzijn*. — Het K.B. van 23 december 1959 wijzigt het besluit betreffende de oprichting van een fonds voor inlands welzijn.

15. *Onderwijs*. — Bij K.B. van 13 november 1959 (S. 14 januari 1960 - 224) worden nieuwe scholen in bestaande rijkstechnische inrichtingen opgericht.

16. *Ministerie van Financiën*. — Bij K.B. van 5 januari 1960 (S. 15 januari 1960 - 230) wordt het K.B. van 24 februari 1954 houdende vaststelling van het organiek kader van het Ministerie van Financiën gewijzigd.

17. *Financiën*. — *Lening wegenfonds*. — Bij K.B. van 12 januari 1960 (S. 15 januari 1960 - 232) wordt het wegenfonds er toe gemachtigd een lening aan te gaan nominaal groot 60 miljoen D.M. of van hun equivalent in dollars der Verenigde Staten van Amerika.

18. *Landsverdediging*. — Bij K.B. van 30 december 1959 (S. 15 januari 1960 - 235) worden diverse K. Besluiten die betrekking hebben op speciale regelen van sommige diensten van het Ministerie van Landsverdediging opgeheven.

19. *Ministerie van Justitie*. — *Statuut van de Griffiers*. — Het K.B. van 12 januari 1960 (S. 15 januari 1960 - 240) stelt het statuut vast van de griffiers der rechterlijke orde en van het personeel der griffiers van Hoven en Rechtbanken.

20. *Justitie*. — *Verboden wapens*. — Bij K.B. van 26 december 1959 (S. 16 januari 1960 - 282) worden zekere alarmrevolvers en pistolen bij de categorie der verweerwapens gerangschikt.

21. *Economische Zaken*. — Bij M.B. van 21 december 1959 (S. 18 januari 1960 - 299) wordt een halfjaarlijkse statistiek van de bij sommige handelaars in kolen bestaande voorraden huisbrandkolen voorgescreven.

22. *Uitvoer*. — Het M.B. van 20 januari 1960 (S. 26 januari 1960 - 457) wijzigt het M.B. van 11 september 1957 houdende schorsing van de verplichting tot overlegging van een vergunning bij de uitvoer voor bepaalde goederen.

23. *Landsverdediging*. — Het K.B. van 30 september 1959 (S. 26 januari 1960 - 460) reglementeert de militaire tucht.

24. *Middenstand*. — Het M.B. van 31 december 1959 (S. 27 januari 1960 - 480) stelt de aanvaardingsvoorwaarden vast van het personeel van het nationaal comité en van de gewestelijke comité's voor beroepsopleiding en beroepsvorming.

25. *Ambachten en Neringen*. — *Leercontracten*. — Het M.B. van 15 januari 1960 (S. 27 januari 1960 - 482) stelt de erkenningsvoorwaarden vast van de leercontracten in ambachten en neringen.

26. *Financiën*. — Bij K.B. van 26 januari 1960 (S. 28 januari 1960 - 494) wordt de minister van Financiën er toe gemachtigd een binnenlandse lening op 10 jaar, genaamd 5,25% lening, lening 1960-70 uit te geven.

27. *Financiën*. — Het M.B. van 26 januari 1960 (S. 28 januari 1960 - 496) stelt de uitgiftemodaliteiten vast van de 5,25% lening 1960-70.

28. *Ministerie van Landbouw*. — Het K.B. van 18 januari 1960 (S. 28 januari 1960 - 498) wijzigt dit van 6 februari 1957 houdende vaststelling van het organiek kader van het Ministerie van Landbouw.

29. *Volksgezondheid*. — Het K.B. van 30 december 1959 (S. 29 januari 1960 - 502) stelt de prijs per dag onderhoud in sanatoria en gasthuizen vast.

30. *Volksgezondheid*. — De K. Besluiten van 30 december (S. 28 januari 1960 507, 508, 511, 513, 517, 518) stellen de onderhoudsprijs per dag vast van de in speciale instellingen verblijvende behoeftigen, doofstommen, blinden, abnormale kinderen, verminkten en geesteszieken.

31. *Ministerie van Landbouw*. — Bij K.B. van 9 december 1959 (S. 29 januari 1960 - 553) worden de frankgedeelten in de comptabiliteit in het ministerie van landbouw en in de onder de minister van landbouw ressorterende openbare instellingen afgeschaft.

32. *Ministerie van Landbouw*. — Bij K.B. van 30 december 1959 (S. 29 januari 1960 - 554) wordt aan de vlasproducenten een toelage toegekend.

33. *Verkeerswezen*. — Het M.B. van 30 december 1959 (S. 30 januari 1960 - 583) wijzigt het M.B. van 12 september 1936 houdende uitvoeringsmaatregelen van de beschikkingen vervat in het K.B. van 10 september 1936 tot codificatie van de postwetgeving in de binnenlandse dienst.

34. *Economische Zaken*. — Bij M.B. van 28 januari 1960 (S. 30 januari 1960 - 586) worden de uitvoeringsmaatregelen bepaald van het K.B. van 30 december 1959 nopens de in- en uitvoer van vaste minerale brandstoffen.

II. Burgerlijk Recht.

35. *Burgerlijk wetboek*. — *Interpretatie van artikel 918*. — Krachtens de wet van 4 januari 1960 (S. 11 januari 1960 - 154) moet de uitdrukking «goederen die vervreemd werden» voorkomende in artikel 918 van het Burgerlijk wetboek als volgt wordt geïnterpreteerd: «als zijnde toepasselijk op elke vervreemding hetzij om niet of onder bezwarende titel».

III. Arbeidsrecht en Maatschappelijk Hulpbetoon.

36. *Maatschappelijke zekerheid van mijnwerkers*. — De wet van 2 januari 1960 (S. 21 januari 1960 - 363) wijzigt het wetsbesluit van 10 januari 1945 betreffende de maatschappelijke zekerheid van de mijnwerkers en de ermede gelijkgestellten.

37. *Maatschappelijke zekerheid van mijnwerkers.* — Het K.B. van 7 januari 1960 (S. 21 januari 1960 - 364) stelt de uitvoeringsmaatregelen vast van het wetsbesluit van 10 januari 1945 betreffende de maatschappelijke zekerheid van de mijnwerkers en de ermede gelijkgestelden.

38. *Arbeidsduur in de voedingsnijverheid.* — Bij K.B. van 19 januari 1960 (S. 26 januari 1960 - 455) wordt algemeen bindend verklaard de beslissing van 29 oktober 1959 van het nationaal paritair comité voor de voedingsnijverheid betreffende de verkorting van de arbeidsduur.

39. *Sociale Voorzorg.* — Het M.B. van 5 januari 1960 maart 1956 tot inrichting van de tewerkstelling der (S. 26 januari 1960 - 465) wijziget het M.B. van 20 werklozen door de provincies en gemeenten en de openbare instellingen.

40. *Arbeidsbescherming.* — Het K.B. van 24 december 1959 (S. 28 januari 1960 - 525) wijziget artikel 1 van het algemeen reglement voor de arbeidsbescherming goedgekeurd bij regentsbesluit van 11 februari 1946.

41. *Ziekte- en invaliditeitsverzekering.* — Het M.B. van 8 januari 1960 (S. 29 januari 1960 - 557) wijziget het M.B. van 22 september 1955 tot uitvoering van het organiek K.B. van de ziekte- en invaliditeitsverzekering en de bilaterale en multilaterale overeenkomsten betreffende de sociale zekerheid waar zij de ziekte en invaliditeitsverzekering beogen.

IV. Fiscaal Recht.

42. *Rust- en overlevingspensioen.* — Het K.B. van 18 januari 1960 (S. 30 januari 1960 - 583) wijziget het K.B. van 29 juli 1957 houdende vaststelling van de maatregelen die door de verzekeringsinstellingen dienen te worden getroffen met het oog op de uitvoering van de wet van 12 juli 1957 betreffende het rust- en overlevingspensioen voor bedienden en de modaliteiten van uitvoering en controle van deze maatregelen.

43. *Rust- en overlevingspensioenen voor arbeiders en bedienden.* — Het K.B. van 18 januari 1960 (S. 30 januari 1960 - 584) wijziget het K.B. van 28 april 1958 tot uitvoering van artikel 20 der wet van 21 mei 1955 betreffende het rust- en overlevingspensioen voor arbeiders gewijzigd bij de wet van 1 augustus 1957 en van artikel 25 der wet van 12 juli 1957 betreffende het rust- en overlevingspensioen voor bedienden.

44. *Met het zegel gelijkgestelde taksen.* — Het K.B. van 13 december 1960 (S. 1-2 januari 1960 - 4) wijziget het wetboek der met het zegel gelijkgestelde taksen.

45. *Accijnzen.* — Het K.B. van 25 december 1959 (S. 9 januari 1960 - 122) stelt de accijnsregime van vloeibaar aardgas en van andere vloeibare koolwaterstofgassen vast.

46. *Accijnzen.* — Het K.B. van 4 januari 1960 (S. 9 januari 1960 - 124) regelt de accijnsheffing op vloeibaar aardgas en op andere vloeibare koolwaterstofgassen.

47. *Overdrachttaksen bij invoer.* — Het K.B. van 23 januari 1960 (S. 29 januari 1960 - 543) wijziget het K.B. van 11 maart 1953 houdende verhoging der overdrachttaksen bij de invoer.

48. *Sociale Voorzorg. — Beroepsziekten.* — De wet van 2 januari 1960 (S. 21 januari 1960 - 362) wijziget de wet van 24 juli 1927 betreffende schadeloosstelling inzake beroepsziekten en stelt tevens de overgangsbepalingen betreffende de financiering van de regeling der beroepsziektenverzekering vast.

H. Boonen.

TIJDSCHRIFTEN

Rechtskundig Tijdschrift voor België, jrg. 1960 - nr. 1
R. Van Lennep, Inleiding tot de studie van de Gerechtelijke Hervorming. — G. Van Den Berghe, Schets ener Geschiedenis van de Gerechtelijke Welsprekendheid.

Tijdschrift voor Notarissen, jrg. 1960 - nr. 1 :
R. Pauwels, Muntontwaarding en vergoeding in het huwelijksvermogensrecht.

Arresten en Adviezen van de Raad van State, jrg. 1959 - oktober :

Arresten.

Nederlands Juristenblad, jrg. 1960 - nr. 9 :

A.J.M. Van Moorsel, Akte van Overlijden en Akte van Lijkvinding. — A.C. Van Empel, Eigendom van gebouwen op Nieuw Guinea. — G.A. Jansen op de Haar, Stakingsrecht en arbeidsovereenkomst. — V. Dulleman, Uitlevering in de Praktijk.

Weekblad voor Privaatrecht, Notaris-ambt en Registratie, Jrg. 1960 - nr. 4619 :

J. Spoel, Problemen rond levensverzekering (II). — Y.D.C. van Duyn, Aantekeningen op de Successiewet 1956. — P.W. van der Ploeg, Overzicht der Nederlandse Rechtspraak.

Ars Aequi, jrg. 1960 - nr. 4-5 :

C.H.F. Polak, Ten Geleide. — A. Bos, Enkele Europese organisaties en instellingen. — B.H. ter Kuile, Europees Kartelrecht ? — J.M. Van Driel, De verbindende van de arresten van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen. — Ch. Bossevain, Europees Belastingrecht. — M. Albrecht, Sociale zekerheid in het kader van het E.E.G.-verdrag. — H. Cohen Jehoram, Enige preliminaire vragen betreffende de Europese Conventie voor de Rechten van de Mens. — K.H. Van Rhijn, Jurisprudentie betreffende de ontvankelijkheid van individuele klachten in de Europese Conventie voor de Rechten van de Mens. — P.J. Teunissen, Naar een Europees Sociaal Handvest. — A.M. Donner, Rechtsvraag 54.

Journal des Tribunaux, jrg. 1960 - nr. 4268 :

R. Warlemont, Les représailles en droit international à l'époque moderne. — Ch. Huberlant, Le Conseil d'Etat et la compétence générale du pouvoir judiciaire établie par les articles 92 et 93 de la Constitution.

Revue de Droit Pénal et de Criminologie, jrg. 1960 - nr. 5 :

J. Verhaegen, Le Délit d'Imprudence et la Guerre. — L. de Bray, S. Versele et G. Fischer, Justice et Publicité.

Recueil Dalloz, jrg. 1960 - nr. 8 :

J.-J. Dupeyroux, Sécurité sociale et médecine expédivite.

VLAAMSE JURISTEN,

ABONNEERT U OP

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD